

INGVARSSON—MALMER—JOHNSSON

ÅSKÅDNINGSSAMTAL FÖR DÖVSTUMSKOLAN

TEXTHÄFTE VI

LUND 1946
CARL BLOMS BOKTRYCKERI A.-B.

22-27/8

1. PÅ MUSEUM.

I de flesta större städer finns muséer. I finns t.ex. ett museum, där man kan få se vapen, verktyg, möbler m.m. från gångna tider. På ett zoologiskt museum finns det uppstoppade djur från olika länder, skelett o.s.v. I Stockholm, Göteborg, Malmö och flera andra städer är också konstmuséer. Där utställas vackra tavlor och skulpturer.

De flesta muséer är öppna för allmänheten. Alla som så önskar, får besöka dem. Ibland är inträdet fritt, men i regel får man betala inträdesavgift.

Ett museum hålles öppet å bestämda tider, som är anslagna utanför muséet.

Då man kommer in i ett museum, får man lämna ifrån sig käpp, paraply o.d. i garderoben och betala en mindre avgift härför.

Föremålen på ett museum får icke vidröras. Man bör också vara försiktig, så att man ej genom oaktsamhet råkar slå sönder någonting, ty sakerna på ett museum är ofta mycket dyrbara.

Då man går genom museet, har man god hjälp av en katalog. I den kan man läsa om allt, som man ser.

Det är bäst att studera en mindre del av muséet ordentligt. Den som fort springer genom ett museum för att hinna med allt, blir trött och glömmar snart, vad han sett.

2. BETYDELSEN AV FRISK LUFT.

29/8 För att vi skall kunna leva, måste blodet få syre. Blodet hämtar syre ur den luft, som vi inandas. Frisk luft innehåller mycket syre. Men om många människor vistas i ett rum, blir luften dålig. Luften blir fattig på syre men rik på kolsyra. Då kan blodet inte få så mycket syre, som det behöver, och vi känner oss trötta.

Det är därför mycket viktigt, att det är frisk luft i vår bostad. Man bör vädra ofta, så att den dåliga luften får strömma ut och frisk luft komma in. På kvällen innan man lägger sig, skall man alltid vädra en stund. Det är skadligt att sova i dålig luft.

Det är också mycket viktigt, att man vistas ute i friska luften varje dag. Det är skadligt att sitta inne jämt och ständigt. Då blir man klen och svag. Personer, som sitter inne mycket, blir bleka och ser inte friska ut. Lantbruks- och trädgårdsarbete är hälsosamt, ty därvid måste man vistas ute. Den som har arbete inomhus, måste dagligen taga promenader eller idka sport ute.

3. BETYDELSEN AV SPORT OCH KROPPSRÖRELSE.

Frisk luft och kroppsrörelse är nödvändiga för hälsan. Det finns många yrken, som ger människorna detta, t.ex. lantbrukarens och skogsarbetarens. Men många människor har sitt arbete inomhus, t.ex. snickare, skräddare, skomakare, lärare och kontorister. Dessa får inte tillräckligt med frisk luft och kroppsrörelse under sitt arbete utan måste skaffa sig detta under sin fritid. De kan då gymnastisera och sporta.

Det finns många olika slags sport. Om sommaren kan man promenera i skog och mark, simma, ro, spela tennis, sparka boll o.s.v. Under vintern ges det ofta tillfälle

att åka skidor och skridskor. Både flickor och pojkar bör sporta. En del sport lämpar sig bäst för pojkar t.ex. att sparka fotboll. Flickorna spelar hellre handboll eller korgboll.

Det är nyttigt med sport, men den bör bedrivas med måtta. Många människor överanstränger sig genom sport och får hjärtfel eller andra sjukdomar. Den som är nybörjare eller otränad, bör vara försiktig och inte anstränga sig för mycket. Det finns pojkar, som är så ivriga att sporta, att de försummar sitt arbete. Det är inte rätt. Man bör först och främst sköta sitt arbete.

4. LYTEN.

Om en person har ett fel på sin kropp, säger man, att han har ett lyte. Dövhet är ett lyte, likaså blindhet och olika slags vanförmåga. Ofta är lytena medfödda, men de kan också vara förvärfvade. Om man blir skadad vid en olyckshändelse, kan man bli lytt. Den som bryter ett ben, kan bli halt. En sådan person måste stödja sig på käppar eller kryckor. Det händer ibland, att en människa förlorar förmågan att röra sig genom sjukdom. Hon blir lam och måste köras i rullstol. Den som förlorat ett ben, kan få detta ersatt med ett konstgjort ben. Man kan också få se personer, som har konstgjorda armar. Döva personer har ofta hörselapparater. Den som har svag syn, kan få denna förbättrad genom glasögon.

En människa kan inte själv rå för, att hon har ett lyte. Det är därför mycket fullt att häna någon, som lider av ett lyte. Man bör t.ex. inte härna en person, som haltar. Den som har ett lyte, skall inte sörja över det. Många personer, som är blindas eller lider av andra lyten, är ändå nöjda och glada. Därigenom blir livet lättare att leva både för dem själva och för omgivningen.

5. NÄR MAN MÖTER EN GOD VÄN PÅ GATAN.

Fröken P. och fröken L. träffas på gatan.

Fröken P.: Goddag, Greta! Det var länge sedan jag såg dig sist.

Fröken L.: Goddag, Anna! Ja, det var verkligen länge sen. Hur står det till med dig?

Fröken P.: Tack, jag mår så bra. Hur är det med dig själv?

Fröken L.: Jo tack, jag låg i influensa för en tid sedan, men nu är jag kry igen. Jag är fortfarande lite trött, men det går väl över.

Fröken P.: Det var tråkigt, att du varit sjuk. Men det är ju sådant fult väder om dagarna. Riktigt förkylningsväder. Hoppas, du blir riktigt kry snart.

Fröken L.: Jag kan hälsa dig från Elsa A. Jag hade brev från henne häromdagen.

Fröken P.: Tack! Hur var det med henne då?

Fröken L.: Jo, det var så bra. Hon har fått plats i en affär i Jönköping och skall börja där den 1 november.

Fröken P.: Det var ju roligt. Hoppas, hon kommer att trivas där. Hälsa henne så mycket, när du skriver till henne!

Fröken L.: Ja, det skall jag göra. — Men jag måste gå vidare nu. Jag har en del ärenden att uträtta, innan affärerna stängs. Men kan vi inte gå ut och promenera tillsammans på söndag förmiddag, så får vi prata litet mer. Jag kommer och hämtar dig vid 11-tiden.

Fröken P.: Ja, gör det. Jag skall vara färdig då. Adjö med dig!

Fröken L.: Adjö, adjö!

6. EN PRATSTUND.

Kerstin: Fru S. och fru T. träffas på gatan. Fru T. har varit bortrest en tid. Hon har varit och hälsat på sin mamma.

Fru S.: Nej, se goddag, Brita! Är du redan hemkommen!

Siv: Fru T.: Goddag, Stina! Ja, jag stannade bara en vecka. Jag måste hem och sköta om höststädningen.

Fru S.: Hur står det till med din mamma?

Fru T.: Tack, hon var så duktig. Hon kommer till oss i nästa månad. Då hoppas jag, att du kommer upp och hälsar på oss, så att hon får träffa dig. Då skulle hon bli så glad.

Fru S.: Tack, det gör jag gärna.

Fru T.: Hur mår din man och dina barn?

Fru S.: Erik mår så bra. Han har så mycket arbete nu om dagarna. Men barnen har varit krassliga. De har haft mässling. Lisa har varit ganska dålig, men nu är hon bra igen och har fått stiga upp. Men Pelle får väl ligga ännu några dagar. Han var inte riktigt feberfri i morse.

Fru T.: Hoppas, de blir krya snart igen. Hälsa dem så mycket! Och adjö med dig nu! Jag måste skynda mig hem och laga middag.

Fru S.: Adjö med dig! Hälsa hem!

7. KALLE OCH ÅKE TRÄFFAS.

Åke K. (12 år) och Kalle P. (13 år) träffas på gatan. Åke har skridskor och bandyklubba i handen.

Åke: Hej på dig Kalle! Skall du gå med till isen? Den är fin, må du tro.

Kalle: Ja, vänta ett ögonblick, så skall jag springa hem efter skridskorna. Jag är strax tillbaka.

(Kalle springer. Åke går fram till skyltfönstret till en sportaffär. Där står han och tittar, medan han väntar. Efter en stund kommer Kalle igen.)

Kalle: Se här du, här har jag en ny bandyklubba. Den fick jag av pappa i går. Jag har inte prövat den än.

Åke: Den ser ju bra ut. Jag skulle också vilja ha en ny. Min börjar bli dålig. Och så skulle jag vilja ha de här bandyrören (pekar på ett par skridskor i fönstret). Vad tror du de kostar?

Kalle: De går nog på 25 kronor, tänker jag. Sådana skall jag skaffa mig, när jag får råd. Spela bandy är det roligaste, jag vet.

Åke: Nej, nu får vi skynda på! Jag har inte tid att stanna på isen längre än till klockan 6. Sen måste jag hem och plugga. Vi har en mängd räknetal tills i morgon. (Och så ger de sig iväg till sjön.)

8. EN HERRE SÖKER GUNNYS FAR.

Det ringer på dörren till Gunnys hem. Gunny går och öppnar. En herre står utanför dörren.

Herrn: Goddag, träffas herr Olsson?

Gunny: Nej, han är inte hemma för tillfället.

Herrn: Vid vilken tid träffas han?

Gunny: Han kommer inte hem förrän sent i kväll. Men i morgon kl. 10 går det att träffa honom.

Herrn: Tack, jag kan komma tillbaka då. Adjö!

(Gunnys pappa är hemkommen nu.)

Gunny: Det var en herre här i dag, som sökte pappa.

Pappa: Vad ville han?

Gunny: Han sade inte sitt ärende. Jag talade om, att pappa kunde träffas i morgon kl. 10. Och han sade, att han skulle komma igen då.

Pappa: Det var väl någon, som ville sälja något. Kände du igen honom?

Gunny: Nej, jag har aldrig sett honom förr.

9. GUNNY GÅR PÅ VISIT HOS TANT RUT.

Gunny går på besök hos tant Rut. Hon ringer på dörren. Tant Rut kommer och öppnar.

Tant Rut: Nej, se Gunny! Det var roligt att se dig. Var så god och stig in!

Gunny: Goddag, tant Rut! Jag tänkte höra efter, hur det står till.

Tant Rut: Jo tack, det är så bra. Men hur står det till hemma?

Gunny: Tack, det är bra. Mamma hälsar så mycket. Hon undrar, om tant Rut ville komma hem och dricka en kopp kaffe i eftermiddag vid 5-tiden.

Tant Rut: Tack, det vill jag gärna. Men stig in och sitt, så får vi prata en stund. — Får jag bjuda på en apelsin?

Gunny: Tack, det skall smaka gott.

Tant Rut: Det var länge sedan jag såg dig. Hur står det till nu för tiden? Hur trivs du i skolan?

Gunny: Tack, jag mår bra och trivs bra i skolan. Vi har skolkök en gång i veckan, och det är så roligt.

Tant Rut: Det var förståndigt, att du vill lära dig att laga mat. Det är alltid bra att kunna. Hur står det till med Stina?

Gunny: Tack, hon mår bra. Hon var här i Malmö och hälsade på mig förra söndagen. Det var så roligt. Men nu måste jag gå. Jag skall uträtta några ärenden före midnatten.

Tant Rut: Skall du redan gå? Hälsa då din mamma

X 8/9

och tacka för bjudningen! Det skall bli roligt att träffas i eftermiddag.

Gunny: Välkommen till oss! Adjö så länge!

Tant Rut: Adjö med dig!

10. HOS SKRÄDDAREN.

Herr A.: Goddag! Jag skulle vilja beställa en kostym.
Skräddaren: Ja, det går bra. Då skall jag visa några tyger.

(Skräddaren lägger fram några tygpackar på bordet.)
Herr A.: Det här tyget är trevligt. Det känns också bra.
Skräddaren: Ja, det är en utmärkt kvalitet. Det är säkert slitstarkt.

Herr A.: Vad är priset på det?

Skräddaren: Det kostar 20 kronor metern.

Herr A.: Då bestämmer jag mig för det tyget.

Skräddaren: Tack! Då skall jag be att få ta mått.

(Skräddaren tar ett måttband och mäter. Han skriver upp måtten i en anteckningsbok.)

Skräddaren: Tack, nu är det färdigt.

Herr A.: När kan kostymen bli färdig?

Skräddaren: I slutet av nästa vecka. Kan herr A. komma och prova på tisdag kl. 4?

Herr A.: Det passar bra. Hur mycket kommer kostymen att gå på?

Skräddaren: Det går åt 3 m tyg. Det blir 60 kr. Foder, knappar och andra tillbehör går på 25 kr. I sylön tar jag 60 kr. Det blir 145 kr. Vi säger 140 kr.

Herr A.: Tack, det blir bra. Adjö då herr P.!

Skräddaren: Tack så mycket, herr A. Adjö, adjö!

11. I SKOAFFÄREN.

Fröken S. skall köpa ett par skor. Hon går in i en skobutik. Biträdet kommer fram till henne.

Fröken S.: Kan jag få se på ett par svarta lågskor.

Biträdet: Skall det vara remskor eller snörskor?

Fröken S.: Tack, snörskor.

Biträdet: Vilket nummer?

Fröken S.: N:r 38.

(Biträdet går efter några skokartonger.)

Biträdet: Här är ett par stiliga skor. De är av chevreau och mjuka och behagliga.

Fröken S.: Tack, jag vill hellre ha boxkalvskor. Jag skall använda dem ute också.

Biträdet: Då har vi här en utmärkt promenadsko av boxkalv. Det är låg och bekväm klack på den.

Fröken S.: Ja, den tycker jag ser bra ut. Får jag lov att prova den?

Biträdet: Var så god och sitt ner, så skall vi se, om den passar.

(Fröken S. sätter sig på en stol. Hon tar av skon på vänstra foten, och biträdet hjälper henne att ta på den. Hon har ett skohorn till hjälp. Biträdet snör skon. Fröken S. reser sig upp.)

Biträdet: Hur känns den?

Fröken S.: Den känns litet trång. Kanske vore det bättre att ta ett nummer större.

Biträdet: Vi skall prova nummer 39.

(Fröken S. tar av sig skon och biträden går efter en kartong med samma sko i n:r 39. Fröken S. provar den.)

Fröken S.: Den här känns bättre. Jag vill ha rymliga skor, annars får jag ont i fötterna.

Biträdet: Skorna håller också mycket längre, om man

tar dem tillräckligt stora. För små skor bli fort uttrampade och fula.

Fröken S.: Vad kostar de här skorna?

Biträdet: De kostar 27: 50.

Fröken S.: Det var ganska dyrt.

Biträdet: Nej, det är billigt för en så bra sko. Vi har billigare också, men de är mycket sämre.

Fröken S.: Kan jag få det här paret då?

Biträdet: Tackar.

(Hon lägger in skorna i kartongen och lägger om papper. *Fröken S. betalar.*)

Fröken S.: Adjö!

Biträdet: Adjö! Tack så mycket! Välkommen tillbaka!

12. PÅ TORGET.

Fru K. går till torget för att köpa mat. På torget finns många matvarustånd, där man får köpa fisk, kött, grönsaker, frukt m.m. Fru K. går först till en gumma, som säljer fisk.

Fru K.: Vad kostar koljan i dag?

Fiskförsäljerskan: Den kostar 80 öre kilot. Skall det vara ett par?

Fru K.: Ja tack, får jag de där två. Vad väger de?

Fiskförsäljerskan: De väger 1 kg och 3 hg. Vi säger jämt en krona för dem.

(Fru K. betalar och tar sitt paket.)

Fru K.: Tack så mycket!

(Fru K. går nu till en trädgårdsmästare.)

Fru K.: Kan jag få två buntar morötter och ett blomkålshuvud.

Trädgårdsmästaren: Var så god och välj bland blom-

kålshuvudena! De stora kosta 50 öre stycket och de mindre bara 35 öre.

(Fru K. tar ett blomkålshuvud, som hon tycker ser bra ut.)

Fru K.: Kan jag få det här.

(Trädgårdsmästaren lägger morötterna och blomkålshuvudet i en påse.)

Trädgårdsmästaren: Skall det inte vara några tomater i dag? Jag har så fina för endast 75 öre kilot.

Fru K.: Nej tack, inte i dag. Vad blir jag nu skyldig för detta?

Trädgårdsmästaren: Det blir 80 öre: 50 öre för blomkålen och 30 öre för morötterna.

Fru K.: Var så god! Hon betalar.

Trädgårdsmästaren: Tack så mycket!

(Fru K. går nu till en gumma, som säljer ägg.)

Fru K.: Goddag! Vad tar ni för äggen i dag?

Gumman: De kostar 4: 20 tjoget i dag, frun.

Fru K.: Kan jag få ett tjug!

(Gumman räknar upp 20 ägg, som hon lägger i korgen.)

Fru K.: De är väl färska?

Gumman: Ja, det är de visst. Jag gömmer aldrig länge på äggen. Jag är här varje torsdag och säljer. Var så god. Här är ett tjug. — (Fru K. betalar.)

Fru K.: Adjö!

Gumman: Adjö! Tack så mycket!

13. SÖKA LÄKARE.

Om man en längre tid känt sig krasslig eller mycket trött, är det bäst att gå till en läkare och låta undersöka sig. Det kan hända, att man är sjuk, och det är mycket viktigt, att sjukdomar upptäcks i tid. Då går det vanligen att bota dem. Men om en sjukdom upptäcks sent,

har den ibland utvecklat sig så långt, att den är obotlig. Särskilt viktigt är det att söka läkare, om man känner sig trött och dessutom haft hosta en längre tid. Det kan då vara lungsot, man har. Går man då till läkaren i tid, kan man få behandling och bli bra igen. Men dröjer man, blir sjukdomen värre och går ej att bota.

En läkare kan undersöka patienterna på många olika sätt. Han lyssnar på ljuden vid andningen för att höra, om lungorna är friska. Han hör på hjärtats slag för att få veta, om det är något fel på det. Han undersöker urinen för att se efter, om det finns äggvita eller socker i den. Finns det äggvita i urinen, är det något fel på njurarna. Socker i urinen tyder på fel i bukspottkörteln.

Läkaren tar också blodprov för att undersöka, om blodet är, som det skall vara. Ofta får patienten låta röntgenfotografera sig. Genom röntgenfotografering kan läkaren se, om det är något fel på lungorna, magsäcken, tarmarna m.m. Benbrott, skottskador o.s.v. kan också upptäckas med röntgen.

När läkaren funnit, vad patienten lider av, talar han om, vad patienten skall göra för att bli frisk igen. Han ordinerar ofta medicin. Om läkaren t.ex. funnit, att patienten har blodbrist, skriver han kanske ut ett recept på järnmedicin. Har patienten mag- eller tarmkatarr, får han hålla diet. Läkaren talar då om, vilken mat patienten får äta. En person, som har klena lungor, får resa till ett sanatorium för att få vård.

14. BESÖK HOS EN LÄKARE.

Fröken P. har inte känt sig kry på sista tiden. Hon går därför till en läkare. Hon väntar i väntrummet, tills det blir hennes tur att gå in.

Läkaren: Var så god och sitt ner. Vad fattas er?

Fröken P.: Jag har känt mig trött på sista tiden, och min mage är inte riktigt bra. Jag har ofta halsbränna och sura uppstötningar.

Läkaren: Då har ni magkatarr. Dricker ni mycket kaffe?

Fröken P.: Bara två koppar om dagen.

Läkaren: Det skall ni låta bli alldeles. Ni bör hålla diet en tid. Jag skall skriva upp, vilken mat ni bör undvika. Ni har inga smärtor i magen?

Fröken P.: Nej, det har jag aldrig haft.

Läkaren: Har ni diarré eller för trög mage?

Fröken P.: Ingetdera.

Läkaren: Då tror jag, ni skall bli bra i magen, om ni är försiktig med maten. Men jag skall undersöka lungorna. Var god kläd av er på överkroppen!

(Fröken P. klär av sig. Doktorn lyssnar på lungorna.)

Läkaren: Jag kan ingenting höra. Brukar ni ofta hosta?

Fröken P.: Nej, mycket sällan.

Läkaren: Det är säkert inget fel på lungorna. Var så god och kläd på er. Jag skall ta urinprov och blodprov också.

(Läkaren tillkallar sin sköterska, som hjälper honom att ta proven.)

Läkaren: Ni lider varken av äggvita eller sockersjuka. Men lite blodbrist har ni. Jag skall skriva ut en järnmedicin.

(Läkaren skriver ett recept och lämnar fröken P.)

Läkaren: Var så god. Följ mina föreskrifter om maten, så blir ni säkert bra.

Fröken P.: Tack! Hur mycket är jag skyldig?

Läkaren: Det blir 5 kronor.

(Fröken P. betalar, säger adjö och går.)

15. NÅGRA SJUKDOMSORSAKER.

Många sjukdomar orsakas av bakterier. Sådana sjukdomar kallas infektionssjukdomar. En person, som har en sådan sjukdom, kan smitta ned andra människor. Förkylningssjukdomar (snuva, halsfluss och influensa) är mycket vanliga. Man är mera mottaglig för smitta, om kroppen blivit avkyld. Det är därför farligt att gå för tunt klädd om vintern. Om man blivit starkt avkyld, t.ex. fallit i kallt vatten, blir lunginflammation ofta följden. Personer, som sitter inne för mycket, blir ömtåliga och får lätt förkylningssjukdomar. Det är bra att vistas ute mycket. Det hårdar kroppen, så att den blir mer motståndskraftig. — En annan smittosam sjukdom är tuberkulos. Tuberkulos i lungorna kallas lungot.

Flera barnsjukdomar, såsom mässling, röda hund, kikhosta och scharlakansfeber, är smittosamma. En del av dessa sjukdomar måste behandlas på epidemisjukhus, för att smittan inte skall spridas. Den som har en smittosam sjukdom, bör vara försiktig, så att han inte smittar ned andra. Man bör inte hosta och nysa mot andra människor och inte spotta på golvet. En lungsjuk bör inte vara tillsammans med småbarn.

Olämplig föda kan också orsaka sjukdomar. Småbarn får ibland engelska sjukan. Då blir benen i kroppen mjuka och svaga. Barn, som haft engelska sjukan, blir ofta hjulbenta. De får också dåliga tänder. Engelska sjukan beror ofta på olämplig föda. Småbarn bör utom mjölk få fruktsaft, t.ex. av apelsiner, tomater och morötter. De bör också få litet fiskolja ibland. — Olämplig föda kan hos äldre orsaka magkatarr, magsår o.s.v. Kaffe och sprit är skadliga för magen.

En fuktig, kall och mörk bostad kan förorsaka sjuk-

domar, t.ex. reumatisk värk. Trånga och olämpliga kläder kan också skada hälsan. Överanstängning genom för mycket arbete eller oförståndigt nöjesliv är även skadligt.

16. BESÖK HOS SJUKA.

Sjuka personer får ofta ligga till sängs länge. Då blir tiden lång. De tycker därför, att det är roligt, när någon kommer och hälsar på dem.

När man hälsar på en sjuk, brukar man gärna ta med sig några blommor. Det är roligt för den sjuke att ha dem att titta på. Man kan också ge honom en tidning att läsa eller frukt och godsaker, om han får äta sådant för läkaren.

Man får inte stanna för länge hos den sjuke, för då tröttar man honom, och sjukdomen kan bli värre. Man skall inte tala om ledsamma saker, ty det kan göra den sjuke orolig. Man skall vara glad men inte bullersam.

På lasarett får man endast besöka de sjuka på besöks-tiden. Det brukar vara en eller två timmar mitt på dagen, som patienterna får ta emot besök.

Patienter med smittosam sjukdom bör man inte besöka.

17. TILLTALSORD OCH TITLAR.

Våra syskon, kamrater och vänner brukar vi kalla du. Man säger till en kamrat: »Vill du låna mig din boll?»

—Men man bör inte säga du till alla människor. Dem, som man inte känner, kallar man ni. Man säger t.ex. till en främmande person: »Ni tappade er väska!»

Äldre personer, som man känner, tilltalar man med

herr, fru eller fröken samt namnet. Man säger herr Svensson, fru Johnsson och fröken Johansson.

Om en person har någon särskild titel, bör man använda den, då man tilltalar honom. Man säger t.ex. doktor, rektorn, pastorn i stället för herr, herr, herr

Till äldre släktingar säger man inte heller du. Man säger i stället morfar, morbror, faster o.s.v. Till sina yngre släktingar: kusiner, syskonbarn och andra kan man säga du. Pappas och mammas vänner kallar man tant och farbror.

Två personer, som varit bekanta en tid och som trivs tillsamman, brukar »lägga bort titlarna». De kommer överens om att säga »du» till varandra. Det brukar vara den äldre, som föreslår titelbortläggningen.

18. ETT BRÖLLOP.

..... var med på bröllopet, då gifte sig med Det var många gäster på bröllopet. Herrarna var klädda i frack med vit väst. Damerna hade långa, vita klänningar utan ärmor, och hade vit sjömanskostym med långa byxor.

När bröllopgästerna samlats, bjöds det på kaffe med tårter och många kakor. Sedan gick allesamman till kyrkan. Först gick brudparet (bruden och brudgummen). Bruden var klädd i lång, vit klänning. På huvudet hade hon krona och slöja. I handen bar hon en buketterosor. I kyrkan var det mycket vackert. Den var prydd med blommor och löv. Först spelade man på orgeln och sjöng. Sedan förrättade en präst vigseln. Efteråt blev allesamman fotograferade utanför kyrkan. Efter vigseln var det middag för alla gästerna. Man åt soppa, stek och glace

samt drack vin till maten. Sedan var det musik och dans. Alla voro glada och tyckte, att det var roligt. Bröllopet varade till sent på natten, då for hem med sina föräldrar.

..... hette förut fröken Hon heter nu fru, ty hennes man heter Då en man och en kvinna gifter sig, lovar de att älska varandra och hjälpa varandra hela livet.

19. ETT BARNDOP.

..... var med på ett barndop i Då döptes Det kom många främmande till hem. De samlades i hade satt fram ett litet bord med en vit duk. Mitt på bordet stod en glasskål med vatten. Bordet var också dekorerat med vackra blommor. Kyrkoherde ställde sig vid bordet och förrättade dopet. bar fram den lilla flickan. Kyrkoherden tog barnet och öste vatten på dess huvud. Han sade, att flickan skulle heta, Han läste också några stycken ur bibeln och bad, att Gud skulle hjälpa och beskydda barnet., som bar fram barnet vid dopet, kallas gudmor. Några andra av dem, som är närvarande vid dopet, brukar bli faddrar. De lovar att hjälpa det lilla barnet och se till, att det uppfostras till en god människa.

För länge sedan brukade våra förfäder sätta ut små barn i skogen, där de blev dödade av vilda djur. Svaga, blinda och dövstumma barn blev ofta dödade. Endast friska och starka barn fick leva.

Men Jesus har lärt människorna att beskydda och hjälpa de svaga och värnlösa. Han beskyddade också barnen. Han ville, att de små barnen skulle döpas.

20. EN BEGRAVNING.

För många år sedan dog *han* ~~han~~ ^{Han} Hon hade varit mycket sjuk och fått lida mycket. Hon dog på lasarettet i *Ambro*. ~~Hon~~ ^{Hon} begravdes på kyrkogården i Jag var med på begravningen.

Då kom hem, låg i en kista. Hon var så blek och kall. Hon kunde inte röra sig. Hon kunde inte se och inte höra. Hon var död.

Mamma hade satt blommor och ljus omkring kistan. Det var så vackert. Många gäster hade infunnit sig. De samlades omkring kistan. Man lade locket på den. Fyra män bar kistan till kyrkan. En präst förrättade jordfästningen. Han kastade tre skovlar jord på kistan. Till sist sjöng man en psalm. Sedan bar man ut kistan och sänkte ned den i graven. De sörjande kastade ned blommor i graven. Sedan skottade man igen den.

Nu står det en gravsten (ett kors) vid graven. följer ibland med sina föräldrar tills grav. De var där med blommor på julafton.

21. HUSBONDE OCH TJÄNARE.

I en familj, på en lantgård o.s.v. brukar man ha tjänare och tjänarinnor, som hjälper till med arbetet. Husfadern eller husmodern på stället är deras husbonde.

En tjänare skall lyda sin husbonde och arbeta åt honom. Hembiträdet i en familj hjälper till att laga mat, diska, städa m.m. På en lantgård får tjänstefolket också hjälpa till med att sköta djuren, mjölka och arbeta ute på åker och äng. En dräng får köra, plöja, harva m.m.

En tjänare bör vara flitig, ordentlig, aktsam och renlig i sitt arbete. En lat, slarvig, uppstudsig, oärlig tjänare

blir avskedad och får dåligt betyg av sin husbonde. Sedan är det svårt för honom att få en bra plats.

En tjänarinna, som lagar mat, bör tänka på att vara ordentlig, renlig och sparsam. Husbondefolket tycker inte om att äta vidbränd och illa lagad mat. Hon bör vara försiktig, då hon diskar, så att hon inte slår sönder porslin och glas. Hon bör hålla sig själv ren och snygg. Hon bör inte komma in och servera maten med sotiga fingrar och ett smutsigt förkläde. En dräng bör vara akt-sam om sin husbondes redskap, vagnar m.m. Han bör vara snäll mot husdjuren och vårda dem väl.

En tjänare får mat, bostad och lön av husbonden för sitt arbete. Ibland om söndagarna eller någon vardags-eftermiddag brukar tjänstefolket ha ledigt. Det har också rätt att få semester tolv dagar om året.

22. BREV TILL OLIKA PERSONER OCH MYNDIGHETER.

Då du vill skriva ett brev, bör du tänka först och skriva sedan. Skriv inte samma sak två gånger! Skriv inte onödigt långt om småsaker! Då blir mottagaren trött på att läsa brevet. Man skall alltid vara hövlig i brev, särskilt till överordnade personer. Använd icke främmande ord, som du inte förstår!

Då man skriver till en privatperson (föräldrar, kamrater m.fl.), använder man vanligt *brevpapper*. Men om man vill skriva till en myndighet (till en styrelse, till konungen o.s.v.) bör man använda skrivpapper (helark). Man bör aldrig dela på ett ark. Det är oartigt. Det ser snålt ut.

De flesta människor tycker om en vacker *handstil*. Därför bör man skriva ordentligt och tydligt. Man bör

ej sudda, radera, stryka över, skriva mellan raderna eller sätta plumpar och smutsfläckar på papperet.

I vanliga brev skriver man ort och datum överst på första sidan. I skrivelser till myndigheter sätter man dateringen i slutet.

Man sätter överskriften 3—5 rader under dateringen, och därefter lämnar man lika många rader oskrivna för brevet början. Till släktingar och vänner kan man skriva Kära Syster! Bästa Vän! o.s.v. Till främmande personer skall man skriva Herr, Fru eller Fröken samt namnet t.ex. Herr G. W. Andersson, Fru Anna Svensson. Om adressaten (den som man skriver till) har någon titel, bör den också skrivas t.ex. Herr Rektor G. Hartman, Herr Doktor A. Flaum, Herr Pastor G. Bratt. Det passar inte att skriva »kära» eller »bästa» till personer, som man inte känner väl, t.ex. Bästa Herr Grosshandlare.

Då man skriver till en myndighet, sätter man ordet Till framför överskriften t.ex. Till Styrelsen för Dövstumskolan i Lund.

Endast i brev till nära bekanta får man använda utropstecken efter överskriften t.ex. Kära Mamma! Annars sätter man punkt.

I en skrivelse till en myndighet lämnar man alltid vid arkets rygg en marginal, minst 3 cm bred.

Inuti en skrivelse använder man som tilltalsord adressatens namn eller titel t.ex. Herr Svensson. Enbart Herr eller Fru är inte så bra. Alla titlar och tilltalsord skola skrivas med stor bokstav.

Såsom underskrift i brev till släktingar och nära bekanta kan man använda Tillgivne, Din (Eder) tillgivne, Din (Eder) tacksamme, Din (Eder) förbundne, Din (Eder) vän. I övriga brev kan man skriva Högaktnings-

fullt eller Med utmärkt högaktning. Till äldre personer skriver man ofta Vördsamt.

Adressen skrives på kuvertet. Den måste vara tydlig och fullständig. Den bör börja mitt på kuvertet. Å kuvertets baksida bör avsändaren skriva sitt eget namn och adress. Om adressaten ej kan påträffas, återsändes brevet till avsändaren. Om adressaten har flyttat, kan brevet eftersändas. Man får inte öppna och läsa andras brev.

Brev, som innehåller penningar, bör alltid rekommenderas eller assureras. Man skall sätta sigill på värdebrev. Man skall inte lägga värdebrev i en brevlåda utan lämna dem på posten. Då får man kvitto av posten. Man skall gömma kvittot. Om brevet kommer bort, får man ersättning av posten. Det är högre porto på värdebrev än vanliga brev.

23. HYRESVÅRD OCH HYRESGÄST.

De flesta människor i städerna bor ej i egna hus utan hyr bostad hos någon, som äger ett hus. Den som hyr ut en lägenhet, kallas hyresvärd. Den som bor i lägenheten, kallas hyresgäst. Hyresgästen måste betala hyra till värden. Hyran betalas kvartalsvis eller månadsvis. Om hyresgästen försummar att betala hyran, kan värden säga upp honom (säga att han måste flytta). Då man hyr en lägenhet, brukar man skriva under ett kontrakt, där det står, hur mycket man skall betala i hyra, när hyran skall erläggas o.s.v.

Värden använder hyrorna, som han får, till att betala utgifter för huset. Han har kanske lånat pengar, då han köpte huset. Då måste han betala ränta på skulden. Han måste också betala brandförsäkringspremier, vatten- och renhållningsavgifter samt reparera huset ibland. Värden

skall se till, att det är rent och snyggt på gården och på gatan utanför huset. När det är snö, måste den skottas undan och köras bort. Trottoarerna skall sandas. Hyresvärden måste också se till, att soptunnorna tömmas och att skorstenen sotas. Han brukar också sköta om eldningen av värmepannan.

Hyresgästen måste vara aktsam om lägenheten och inte förstöra målning och tapeter. Han måste hålla rent i trappa och förstuga. Där skall sopas varje dag och skuras en gång i veckan.

Man får inte störa sina grannar genom pianospel, radio eller på annat sätt efter kl. 10 om kvällen.

Om man har råd, är det trevligast att bo i eget hus. Många köper också lägenheter i bostadsrättsföreningar. De får då bo kvar i sina lägenheter, så länge de önskar.

24. FLYTTNING.

Om man inte trivs i sin lägenhet, kan man flytta. Man får då säga till värden i god tid (säga upp sitt hyreskontrakt) t.ex. 6 månader, innan hyrestiden utgår.

I tidningarna står annonser om lediga lägenheter. Om man läser dem, finner man kanske någon, som passar.

(Annon.)

Att hyra.

En solig 2-rumslägenhet med tambur hyresledig den 1 oktober. Svar till »Solig lägenhet», Lunds Dagblads Annonskontor.

Om man vill svara på denna annons, kan man skriva: »Solig lägenhet».

Lunds Dagblads Annonskontor, Lund.

Med anledning av Eder annons i Lunds Dagblad den ²¹/₄ får undertecknad anhålla om upplysning om den

lediga lägenhetens läge, den årliga hyran samt uppgift på, när lägenheten kan få beses.

Högaktningsfullt
N. N.

Då man besett lägenheten, kan man skriva under kontraktet. Där står, vilken dag man får flytta in i lägenheten.

Vid flyttningen är det bäst att anlita en expressbyrå eller någon annan, som hyr ut lastbil eller hästskjuts. Flyttkarlarna bär ut de tunga möblerna och forslar dem till den nya lägenheten. Glas, porslin och andra ömtåliga saker brukar man packa ned i lådor.

Om man skall flytta långt, är det bäst att frakta flytt-sakerna på järnväg. Många forslar sina flyttsaker med lastbil, även när det är lång väg. Man kan få se sådana stora flyttlass komma körande på vägarna ibland. Över lasset brukar ligga en pressenning. Det kostar ganska mycket att flytta. Därför bör man inte byta bostad ofta.

25. KOMMUNIKATIONSTABELLEN.

Då man skall göra en järnvägsresa, brukar man se efter i en tidtabell, med vilket tåg man skall fara. Varje månad utkommer »Sveriges Kommunikationer». I den står tågens avgångs- och ankomsttider. Dessutom finns det där turlistor för bussar, ångbåtar och flygmaskiner. I »Sveriges Kommunikationer» kan man också se, hur långt det är mellan olika stationer och vad biljetten kostar.

När man skall slå i en tidtabell, ser man först efter på kartan, vilken järnvägslinje man skall resa med. Varje

järnväg har ett nummer på kartan. Samma nummer har den tabell, som innehåller tågtiderna för denna järnvägs-linje. Då man funnit rätt tabell, söker man upp avgångs-stationen. Sedan väljer man ett passande tåg.

Ibland måste man byta tåg och fara på flera järnvägar. Då får man se efter i olika tabeller. Avstånden mellan de olika stationerna kan man beräkna ur en kolumn i vänstra kanten av varje tabell. Biljettpiserna kan sedan lätt beräknas med tillhjälp av tabeller, som finns i slutet av tidtabellen. Man bör därvid observera (se efter), att olika järnvägar tillämpar olika zontaxor, d.v.s. de tar olika mycket betalt för lika långa sträckor.

Om man skall resa fram och tillbaka inom 10 dagar, är det billigast att lösa tur- och returbiljett. Reser man en kortare sträcka dagligen eller flera gånger i veckan, är det billigast att köpa en månadsbiljett.

På järnvägsstationen kan man få råd och upplysningar om tåg och biljetter. Vid längre resor brukar man ibland anlita en resebyrå.

26. AUKTION.

Då någon är död, brukar arvingarna ställa till med auktion på den avlidnes ägodelar. När man skall flytta eller av annan orsak har mycket att sälja, kan det också vara lämpligt att hålla auktion.

Först brukar man sätta in en annons i en tidning om auktionen, t.ex.

Stor auktion i Dalby.

Lördagen den 10 mars låter lantbrukarens Nils Persson i Dalby försälja 10 st. kor, 2 prima arbetshästar, 6 grisar samt en del jordbruksredskap.

Auktionen ledes av en auktionsförrättare. Han har hjälp av en utropare. Denne ropar ut buden (hur mycket köparna vill betala). När ingen vill bjuda högre, säger han: »Första, andra, tredje gången» och slår klubban i bordet. Den som bjudit högst, får köpa varan.

I städerna finns auktionskammare. Där kan man lämna in, vad man vill sälja. I är det i allmänhet auktion varje lördag.

Ibland kan man handla billigt på auktion. talade om, att en man en gång köpt ett skrivbord för 50 öre. Men ofta kan man köpa lika billigt i affär.

Kända personer brukar få kredit (de får vänta att betala några månader). Andra måste betala genast.

27. HUR MAN MÄTER OCH VÄGER VAROR.

Affärsmännen måste mäta, väga eller räkna de varor, som de säljer. Då man skall mäta exempelvis tyg, använder man ett måttband eller en tumstock. Det vanligaste längdmåttet är meter. Men bräder mäter man ofta i fot och tum. En fot är 12 tum. En tum är ungefär 25 mm.

Då man skall köpa en tomt eller ett lantbruk, mätes jorden i ar, hektar eller tunnland. Ett tunnland är 0,49 hektar.

Flytande varor samt potatis, kol m.m. mäter man i liter och hektoliter.

Andra varor väger man. Numera använder man inga andra vikter än gram, hektogram, kilogram och ton. Varor, som säljes i små mängder, såsom medicin och dylikt, väges i decigram, centigram och milligram.

En del saker säljes styckvis eller i dussin och gross. Ägg och kräftor räknas i tjog. Numera väger man alltid fisk och sill. Det blir ofta orättvist att sälja t.ex. ägg

stykkevis. Några ägg är små och andra är stora. Därför brukar man ofta väga äggen i stället för att räkna dem.

Vid mätning och vägning använder man längdmått (mm, cm, dm, m, km, och mil), ytmått (mm^2 , cm^2 , dm^2 , m^2 , ar, hektar och kvkm), rymdmått (mm^3 , cm^3 , dm^3 , cl, dl, liter och hl) och vikter (gr, hg, kg och ton). Det går 100 mm^2 på en cm^2 , 100 cm^2 på en dm^2 o.s.v. En dm^3 är lika mycket som en liter.

Då man skall väga tyngre varor, använder man ibland en decimalväg. Om man vill väga 10 kg, behöver man bara ställa på en vikt på 1 kg. Om man vill väga 100 kg, ställer man på en vikt på 10 kg.

Vikter och mått måste alltid vara riktiga. De får inte vara för stora eller för små. Därför måste de ibland kontrolleras (justeras). Om en affärsman använder oriktiga mått och vikter, blir han straffad.

28. KROPPSVÅRD.

Människokroppen är liksom en maskin: den måste skötas väl, för att den skall kunna arbeta och inte bli utsliten för tidigt.

En ångmaskin behöver bränsle för att arbeta. Kroppen behöver också bränsle. Kroppens bränsle är födan. Bra föda, t.ex. kött, fisk, grönsaker, rotfrukter, frukt och bär, innehåller mycket näring och vitaminer. Dålig föda är karameller, kaffe och spritdrycker.

Det är mycket skadligt att äta slarvigt. Man bör äta sakta och tugga maten väl. Det är inte heller nyttigt att alltid äta sig proppmätt. Då får man lätt dålig mage.

Kroppen behöver också syre. I luften finns syre och kväve. Vid andningen stannar syret kvar i kroppen, men kvävet andas man ut igen jämte kolsyra och vattenånga.

Om många människor är samlade i ett litet rum, blir luften fort ganska dålig. De som vistas i rummet, blir trötta och får huvudvärk. För att få frisk luft under natten, sover många människor för öppet fönster året runt. Det är nyttigt. Man bör åtminstone ha fönstret öppet en stund varje dag. Frisk luft och sol gör kroppen frisk och stark.

Man bör hålla kroppen ren. Man skall tvätta ansikte, hals, öron och händer morgon och afton. Man bör tvätta händerna före varje måltid. Naturligtvis tvättar man sig också, då man varit på w.c. Man bör borsta tänderna och skölja munnen varje morgon och afton. Minst två gånger i veckan bör man tvätta fötterna. När det är varmt, är det bäst att tvätta dem varje dag. Man bör helst bada varje vecka, men nu är det ont om varmvatten, så vi får bada mera sällan. Man får inte heller glömma att tvätta håret ibland. Man bör byta underkläder varje vecka.

Om man inte håller sig ren, kan man få ohyra. Denna kan sprida smittosamma sjukdomar. Man kan också få eksem och hudutslag genom orenlighet.

29. NJUTNINGSMEDEL.

Det finns en del ämnen, som man förtär, därför att de smakar gott eller piggar upp. De tjänar ej kroppen till näring. Sådana ämnen kallas njutningsmedel. I njutningsmedlen finns gifter, som stimulerar kroppen. De vanligaste njutningsmedlen är olika slags tobaksvaror (snus, cigarrer, cigarretter, pipetobak), rusdrycker (brännvin, konjak, punch, likör, vin), öl, kaffe, te och kakao.

Många människor i vårt land röker, tuggar tobak eller snusar. Tobaken innehåller ett gift, som kallas nikotin. Nikotinet gör, att man känner sig vaknare, piggare och

mindre trött. Men om man röker mycket, skadar nikotinet kroppen. Man får huvudvärk, hjärtklappning, försämrad syn o.s.v. Man känner sig orolig och trött. Det är värst för unga rökare. De blir magra, bleka och klena, har dålig aptit, dålig sömn och liten arbetslust. För äldre personer är det inte så farligt att röka måttligt. Men det blir lätt en ovana eller en last, som man har svårt att sluta upp med. Därför är det bäst att aldrig börja att röka.

Kaffe, te och kakao är vanliga drycker. De smakar gott och verkar upplivande. Men de kan missbrukas. Det finns människor, som dricker kaffe tre, fyra gånger om dagen samt försummar att äta lagad mat. De blir sömnlösa och nervösa (oroliga) samt får ofta dålig mage (magkatarr). Därför bör man dricka måttligt med kaffe och inte låta kaffet ersätta nyttigare föda, såsom mjölk, potatis, kött o.s.v.

Spritdryckerna hör till de farligaste av njutningsmedlen. De innehåller ett gift, som inverkar på nerverna och hjärnan. Den som förtär mycket spritdrycker, blir berusad. Han raglar, talar sluddrigt o.s.v. Somliga blir våldsamma och kan skada sig själva och andra. Det finns människor, som förfaller till dryckenskap. De slösar bort sina pengar på sprit, försummar sitt arbete och sin familj. Man kallar sådana människor alkoholister.

30. KLOCKA, TIMGLAS OCH SOLUR.

..... har ett armbandsur. Det är av silver (stål). Herr har ett fickur. drar upp sin klocka varje kväll, annars stannar den. Klockan brukar forta (sakta) sig några minuter i veckan. Därför måste hon ställa den rätt ibland. Man kan få veta den rätta tiden hos urmakaren. Man kan också höra den i radio.

Herrs klocka saktade sig mycket för en tid sedan. Han gick då till urmakaren med den. Urmakaren ruckade klockan. Nu går den alldeles rätt.

Urmakaren kan laga söndriga klockor. Han har också nya fina klockor till salu. Förr i tiden gjorde urmakarna klockor för hand. Numera tillverkas klockor vanligen på fabrik.

Hemma har vi en större klocka, som hänger på väggen (står på golvet). Denna klocka har en pendel, som alltid svänger. Vi brukar draga upp klockan en gång i veckan. Den drives av ett lod (en fjäder).

I kyrkans torn sitter en stor klocka. Det finns också en sådan stor klocka på järnvägsstationen. Den drives elektriskt.

De första klockorna gjordes på 1400-talet. (Vi såg klockor från 1500-talet på muséet). Innan man hade klockor, använde man solur och timglas. Solur har man ofta som prydnader i trädgårdar. Timglas använder man ibland, när man skall koka ägg.

31. ELEKTRISKA APPARATER I HEM OCH HUSHÅLL.

Numera har man i de flesta hem elektriska apparater av olika slag. Alla som arbetar med sådana, måste lära sig att sköta dem, annars kan det inträffa svåra olyckor. Kortslutning uppstår ofta genom slarv med elektriska ledningar. Den elektriska belysningen är billig och bekväm. Förr i tiden hade man talgjus eller stearinljus och fotogenlampor. Det var dyrbart och besvärligt.

Det är mycket vanligt med elektriska strykJärn. De är bekväma att använda. Men man får ej glömma att koppla ur dem, då man slutar stryka. Många eldsvådor har uppstått genom strykJärn, som har blivit glömda.

I många hem finns elektriska spisar. Man har också ofta elektriska kokplattor och kokapparater. Det är mycket bekvämt och rent. Men den elektriska strömmen måste vara billig, annars blir det för dyrt att koka elektriskt.

Vid städning och rengöring är det bra att ha en dammsugare. Det går fort och lätt att göra rent med en sådan apparat. Det är också bättre att dammsuga än att sopa, ty vid sopning virvlar dammet upp, så att man andas in det. Elektriska golvbonare är bra att ha, då man sköter parkettgolv.

I många hem har man kylskåp i köket. Det är bra att ha, särskilt om sommaren. Om maten förvaras svalt, håller den sig frisk längre.

Elektriska symaskiner är mycket bra. Man slipper trampa dem. Det går också fortare att sy elektriskt än med trampmaskin.

Elektricitet användes också i radioapparater, telefoner, pumpar, tvättmaskiner o.s.v.

32. HÖVLIGHET OCH BORDSSKICK.

Du vill gärna, att andra människor skall vara artiga och vänliga mot dig. Därför bör du komma ihåg att vara hövlig själv. En ohövlig person blir illa omtyckt av både kamrater och arbetsgivare.

Man skall alltid hälsa på bekanta personer. Pojkar skall lyfta på mössan eller buga sig. Flickor skall niga. Damer brukar nicka. Pojkar får aldrig ha huvudbonaden på inomhus. I en affär bör en pojke hålla mössan i handen.

Man bör vara särskilt artig mot äldre personer. Om det är trångt i spårvagnar och tåg, bör man låta äldre personer få sittplatser. De yngre får då stå upp.

I en affär måste du vänta, tills det blir din tur. Man får inte tränga sig fram. Är det många människor i affären, får man ställa sig i kö.

Om man vill anses hövlig, måste man alltid använda riktiga tilltalsord och titlar.

Man bör också iakttaga ett gott bordskick. Före varje måltid bör man tvätta sig om händerna, kamma sig och peta naglarna. Man får inte hålla armbågarna på bordet. Tag inte för mycket mat på tallriken. Det är bättre att ta måttligt och ta två gånger. Ät sakta och tugga maten väl! Håll igen munnen, då du tuggar! Stoppa inte för mycket mat i munnen på en gång! Skär sönder maten med kniven och för den till munnen med gaffeln! Säg tack, när du får något, och varsågod, när du räcker någon en sak! Glöm ej att tacka för maten, då du ätit!

33. OM FOTOGRAFERING.

Vid fotografering använder man en kamera. I denna finns en lins — ett objektiv — av glas. Detta bryter tillsammans ljusstrålarna, så att det blir en bild av föremålet på filmen inne i kameran. Då man fotograferar, släpper man in ljuset i kameran ett litet ögonblick. Man tar filmen ur kameran i ett mörkt rum och framkallar den. Filmen blir då svart, där ljuset träffat den, och genomskinlig, där den inte blivit belyst. Den bild, som man får på filmen, kallas negativ.

När man sedan vill göra ett vanligt foto eller kopia, lägger man ett ljuskänsligt papper under negativet och belyser det. Man får då en riktig (positiv) bild av det, som man har fotograferat.

Det finns många olika slag av kameror. En finare kamera kostar flera hundra kronor. Med en sådan ka-

mera kan man ta skarpa bilder på alla avstånd och även i svag belysning. Vid fotografering av föremål, som rör sig, får ljuset träffa filmen endast en mycket kort tid, annars blir bilden suddig. — Vid fotografering i mörker använder man blixtljus eller en stark fotolampa.

En filmkamera tar många bilder i snabb följd. När man sedan visar filmen med en projektionsapparat, kommer bilderna på vita duken också i snabb följd efter varandra. Bilderna verkar då levande. Det ser ut, som om människor, djur, tåg, bilar o.s.v. rörde sig.

Om man inte själv kan framkalla och kopiera sina bilder, utföres detta arbete för billigt pris av en fotografisk affär. Den, som fotograferar mycket, bör klistra in sina bilder i ett album. Det är roligt att så samla minnen från barndomen och skoltiden, fotografier av kamrater, släktingar och vänner, bilder från utfärder, resor, högtider o.s.v.

34. PENSION.

Alla människor i Sverige måste betala pensionsavgift till staten fr.o.m. det år, de fyller 18 år. De, som har liten inkomst, betalar endast 6 kronor om året. De, som ha större inkomst, betalar mera. Högsta avgiften är 100 kronor. Alla svenskar, som lever, tills de blir 67 år, får då pension av staten, d.v.s. de får en summa pengar varje år. Pensionen utgår med 1.000 kr om året till den, som är ogift. Man och hustru, som båda fyllt 67 år, får tillsammans 1.600 kr om året. Dessutom betalas bostadsbidrag. — Sjuka och arbetsodugliga personer kan också få pension. Pensionerna utbetalas genom postverket.

Tjänstemän i statens och kommunens tjänst får pension, när de blir gamla. De får därför varje år betala pensionsavgift till en pensionskassa. — Arbetare, som

arbetat länge på en fabrik, brukar också få pension, då de är gamla och ej orkar arbeta mera.

Om en tjänsteman dör, får hans änka och minderåriga barn pension efter honom.

Men många människor, t.ex. lantbrukare, fiskare, affärsmän, har ej ordnad pension. De får genom sparsamhet trygga sin ålderdom. De kan genom livförsäkring sörja för sina efterlevande.

35. FÖRSÄKRINGAR.

Alla arbetsgivare måste betala försäkringspremier till staten för sina arbetare. Arbetarna är försäkrade mot olycksfall i arbetet. Om en arbetare skadar sig under arbetet eller på väg till och från arbetet, får han läkervård och understöd, så länge han inte kan arbeta. Blir den skadade invalid, får han årlig livränta, och dör han, får hans änka och minderåriga barn livränta.

Men man kan skada sig utom arbetet också. Då får man inte ersättning av staten. Därför har många människor privat olycksfallsförsäkring. Vid skada genom olyckshändelse får de ersättning av försäkringsbolaget. Den, som har en sådan försäkring, måste varje år betala en premie till försäkringsbolaget.

Om man är med i en sjukkasse och betalar avgift till den varje år, får man sjukhjälp, när man blir sjuk. Det finns särskilda sjukkassar för dövstumma (t.ex. Sydsvenska Dövstumföreningen i Malmö, De dövstummas erkända centralsjukassa i Stockholm).

Många människor har också livförsäkring. De får då betala premier till ett livförsäkringsbolag. Premiens storlek beror på hur stor försäkringen är och hur gammal man är, när man tar den. En livförsäkring betalas ut vid dödsfall eller vid en bestämd ålder.

Byggnader, möbler m.m. brukar man brandförsäkra. Man får då betala premier till ett brandförsäkringsbolag. Om det blir eldsvåda i ett hus, som är brandförsäkrat, får ägaren ersättning. Man kan också försäkra sitt lösöre mot inbrott. Det kallas inbrottsförsäkring.

36. FATTIGVÅRD OCH ÄLDERDOMSHEM.

Förr i tiden fanns ingen ordnad fattigvård. Många fattiga sökte hjälp hos sina släktingar. Andra gick omkring och tiggede till sitt uppehälle. Numera är det förbjudet att bettla (tigga).

Det finns nu ålderdomshem i alla kommuner. Där får gamla människor bo, då de inte kan försörja sig. Utgifterna för fattigvården bestrides av kommunen. En del av skatterna till kommunen användes till fattigvård.

På ett ålderdomshem finns en föreståndare samt flera vårdarinnor och sköterskor. De gamla är ofta sjuka och orkeslösa och behöver hjälp att kläda sig, äta o.s.v.

Den som önskar fattighjälp, bör anmäla detta för fattigvårdsstyrelsen i den församling, han tillhör. Det finns även yngre personer, som inte kan försörja sig själva. Om t.ex. en person blir sjuk länge, kan han inte förtjäna sitt uppehälle. Han kan då få understöd av fattigvården.

Föräldralösa barn blir på fattigvårdens bekostnad utackorderade i fosterhem. På några ställen finns ålderdomshem för dövstumma, t.ex. i Stockholm, Härnösand, Öxnered, Hofmantorp.

37. ARBETSLÖSHET OCH ARBETSLÖSHETSHJÄLP.

Ibland är många människor arbetslösa i vårt land. Det händer kanske, att fabriksägare, som inte kan sälja de varor, som tillverkas på fabrikena, inställer driften och

avskedar sina arbetare. Dessa kan då inte genast få något nytt arbete utan blir arbetslösa. De får då ingen inkomst. Det är svårt för dem att skaffa sig sitt uppehälle.

För att hjälpa de arbetslösa utdelas då arbetslöshetsunderstöd. Ibland anordnar man också reservarbeten. De arbetslösa får då bygga vägar, gator o.s.v. Staten bekostar dessa arbeten till en del.

Men ibland råder det brist på arbetskraft i landet. Så var det under det stora världskriget. Många män var då inkallade till militärtjänst. Det saknades arbetare inom jordbruk, skogsbruk och industri. Många frivilliga arbetade då med skörden, vedhuggning m.m.

Man kan försäkra sig mot arbetslöshet genom att bli medlem i en arbetslöshetskassa. Man måste då varje år betala en premie till kassan. Staten lämnar också bidrag till sådana kassor.

För att den arbetslöse skall få hjälp, måste han först söka arbete. Han måste därför anmäla sig hos den offentliga arbetsförmedlingen, som söker hjälpa honom till arbete. Förmedlingen av platser är kostnadsfri.

38. BROTT OCH STRAFF.

Konungen och riksdagen stiftar lagar. Alla människor i Sverige måste lyda dessa lagar. Att inte lyda lagarna kallas att begå brott. Den som begår ett brott, kan av domstol dömas till straff. I Sveriges rikes lag står, hur olika brott skall bestraffas.

Det strängaste straffet är livstids straffarbete. Före 1921 fanns också dödsstraff. Den som avsiktligt dödar en annan person, blir dömd till livstids straffarbete. Även svår misshandel av en person kan straffas med straffarbete. Den som anlägger mordbrand, kan få samma

straff. Stöld och inbrott straffas med fängelse eller straffarbete. Den som förfalskar någon annans namn, ändrar ett kvitto, räkenskaper, betyg o.d., förfalskar sedlar eller mynt, förskingrar andras pengar, förfalskar livsmedel, begår mened, utsprider falska rykten om någon (ärekränkning) kan dömas till fängelse eller straffarbete.

För mindre förseelser ådömes böter. Numera utmätas straffen i dagsböter, från 1—300 kronor, alltefter den dömdes inkomst, förmögenhet och försörjningsplikt. — Man kan också bli dömd till skadestånd, om man skadat annan person eller hans egendom. — En tjänsteman kan dömas till avsättning.

Yngre brottslingar får ofta villkorlig dom. De blir då ej straffade, om de ej begår något nytt brott. En övervakare skall hjälpa och se till dem, som fått villkorlig dom. — Barn, som ej fyllt 15 år, blir utan straff. Personer mellan 15 och 18 år kan dömas till tvångsuppfostran. En sinnessjuk person straffas ej.

Om en person blir utsatt för våld eller hot, har han rätt till nödvärn (att försvara sig). Han blir då ej straffad, om han skadar den, som anfaller honom.

39. DOMARE OCH DOMSTOLAR.

Den som begått ett svårare brott, häktas av polisen. Sedan rannsakas han inför domstol. En domstol på landet kallas häradsrätt. I staden kallas den rådhusrätt.

Häradsrätten utgöres av en domare, som kallas härads-hövding, och flera nämndemän, som hjälper honom att döma. Häradshövdingen måste ha studerat och avlagt juridisk examen vid universitetet, men nämndemännen äro bönder, arbetare, tjänstemän o.d. Endast kloka och väl ansedda personer brukar väljas till nämndemän.

Häradsrätten brukar sammanträda i ett tingshus. En rådhusrätt består av borgmästare och flera rådmän. Den sammanträder vanligen i rådhuset, som brukar finnas i varje stad.

Domaren förhör den anklagade. Ofta höres också vittnen. Dessa får avlägga vittnesed (lova att tala sanning). Att med ed bestyrka en osanning är mened. Det straffas strängt.

Efter rannsakingen överlägger domaren med nämnden. Har den anklagade bekänt sitt brott, dömes han till straff. Om flera vittnen intyga, att han begått brottet, kan han dömas, även om han nekar. Den som är oskyldig, blir frikänd. Domaren läser sedan upp domen i rättssalen.

Den som tycker, att han blivit orättvist dömd, kan överklaga domen i hovrätten. Hovrätten för finns i

Ändrar inte hovrätten domen, kan man överklaga hos Högsta domstolen i Stockholm. — Konungen benådar ibland brottslingar.

En domstol dömer inte bara brottslingar. Den avgör också tvister mellan personer. Om någon anser, att en annan gjort orätt mot honom, kan han stämma (kalla) honom inför domstol. Den förre kallas då kärande, den senare svarande.

40. FÄNGELSER OCH UPPFOSTRINGSANSTALTER.

Den som dömes till fängelse eller straffarbete, får avtjäna sitt straff i ett fängelse. Den som blir dömd till böter, men inte kan betala dem, får i stället sitta i fängelse en tid.

En fånge får sitta i en cell i fängelset. I cellen är ett

litet fönster, som är försett med ett järngaller. Där är en hård bädd, en stol och ett bord. Fångarna får enkel mat. Utanför fängelset finns gårdar, omgivna av höga plank. I dem får fångarna en och en promenera en stund varje dag. De som är dömda till straffarbete, får arbeta i fängelset. Kvinnorna får sy eller sticka, männen får snickra, halvsula skor, binda böcker, tillverka korgar o.dyl. En fånge kan få mottaga besök i fängelset, men han får inte lämna det under strafftiden. Försöker en fånge rymma, får han strängare straff. Det finns flera fängelser i Sverige. Det största är Långholmen i Stockholm. För kvinnor finns ett fängelse i Växjö.

Barn, som begår brott, skickas till uppfostringsanstalter eller skyddshem. Där försöker man uppfostra dem till hederliga och ordentliga människor. De får undervisning i skolämnen och i något yrke.

Ofta ligger skyddshemmen på landet, och då får barnen hjälpa till med jordbruk och trädgårdsarbete.

Människor, som inte vill arbeta utan lever som lösdrevare, intages på tvångsarbetsanstalter. Där får de vänja sig vid arbete och ett ordnat levnadssätt.

41. TRAFIKREGLER.

Det är vänstertrafik i Sverige. När man möter någon på vägar och gator, skall man därför vika åt vänster. Detta gäller både för fotgängare, cyklister, hästskjutsar och bilar. När man vill komma förbi någon, som går åt samma håll, som man själv går, skall man gå till höger. I städerna finns särskilda trottoarer på gatorna. Dessa är avsedda för fotgängarna. Fordon får inte köra på trottoaren.

På en landsväg bör fotgängarna gå på högra kanten, annars kan de lätt bli överkörda av fordon bakifrån.

När man vill gå över en gata, bör man noga se sig för, först åt höger sedan åt vänster och så ännu en gång snabbt åt höger. Man bör gå vinkelrätt över gatan och ej snett. I närheten av gathörnen är gula streck uppritade över gatan. Man bör helst passera gatan mellan dessa streck. Mitt i gatan finns här och där refuger, där fordonen ej får köra.

I större städer har man ljussignaler vid gatukorsningarna. Rött ljus betyder: »Stopp!» Grönt ljus betyder: »Klart!» Gult ljus betyder, att ljuset snart ändrar färg.

Vid järnvägsövergångar måste man se upp noga. Vid mycket trafikerade övergångar brukar man ha bommar, som fälles ned, när tåget kommer. Men på landet finns ofta obebakade järnvägsövergångar. Där bör man se efter åt båda håll, om något tåg kommer, innan man går över. Vid en del järnvägsövergångar finns en lampas, som visar rött sken, då tåget kommer.

Cyklister bör cykla på vänstra sidan av gatan så nära trottoaren som möjligt. På landet skall de köra på vänstra sidan av vägen. Man bör aldrig cykla två i bredd. När en cyklist skall vika in på en sidogata, måste han göra tecken med handen åt det håll, han ämnar köra. På bilar finns särskilda riktningssvisare.

När man cyklar i mörker, måste man ha lyktan tänd på cykeln. Baktill på cykeln skall vara en reflexanordning (kattöga). När ljuset från lyktorna på en bil faller på denna, återkastar den rött sken. Då ser bilisten, att det är en cykel på vägen. Man måste också ha ringklocka på sin cykel. Man får inte släppa styret med bägge händerna, då man cyklar. Två personer får inte åka på en cykel.

Det är svårare att köra bil än att åka cykel. Alla chaufförer får därför avlägga prov i bilkörning. Sedan får de

körkort. Man får inte köra bil utan körkort. Dövstumma kan inte få körkort.

För att underlätta trafiken på vägar och gator är på många ställen särskilda trafikmärken uppsatta. Vid vägskaäl finns sålunda ofta vägvisare. Vid kurvor, järnvägsövergångar, skolor och andra ställen finns varningsmärken. På sådana ställen måste chauffören minska hastigheten (köra långsammare).

Vid gatukorsningar i städer står ofta trafikpoliser och ger tecken åt trafikanterna. Då man vill svänga i en gatukorsning, bör man ta ut svängen, då man kör åt höger. Vid sväng åt vänster håller man sig nära vänstra trottoarkanten. Fordon, som kommer från vänster i en vägkorsning, ha förkörsrätt (får köra förbi först).

42. DEKLARATION OCH SKATTER.

De flesta människor i vårt land måste betala skatt till stat, landsting och kommun.s pappa betalar skatt till staten, tills läns landsting och tills kommun. Statsskatten användes till försvaret, undervisningen, förvaltningen (lön åt tjänstemän m.m.). Landstingsskatten användes till sjukvården inom länet, undervisning, näringarnas och samfärdselns förbättring o.s.v. Kommunerna har stora utgifter för skolor, fattigvård, barnavård, hälsovård o.s.v.

Alla betalar inte lika stor skatt. De som har stora inkomster, betalar mera skatt än de, som har små inkomster. I varje taxeringsdistrikt finns en taxeringsnämnd, som kontrollerar, hur mycket var och en haft i inkomst. Alla som under föregående år haft minst 600 kronors inkomst, skall före den 15 februari deklarerar sin inkomst. Detta sker däri-genom att man skriver en deklaration (på

en särskild deklara-tionsblankett) och inlämnar denna till taxeringsnämnden.

Tjänstemän och arbetare skall då uppgiva, hur stor lön de haft. Affärs-män deklarerar vinsten på sina affärer. Hantverkare talar om, hur mycket de förtjänat på sitt yrke. Bönder uppgiver sin förtjänst av jordbruket. Man skall också deklarerar sin förmögenhet. Om man har pengar på banken måste man alltså uppgiva det. Dövstumma kan få hjälp av dövstumkonsulenten med att skriva sin deklaration.

Man får betala skatt för sin inkomst och förmögenhet. Skatterna beräknas av särskilda tjänstemän. Skattebeloppen skrives ut på debetsedlar, som sändes till de skattskyldiga. Om dessa är anställda hos en arbetsgivare, skall de snarast överlämna debetsedlarna till honom. Han är sedan skyldig att göra skatteavdrag varje gång han betalar ut de anställdas löner samt att sända in skattebeloppen till skattemyndigheten. Skatteskyl-diga, som är egna företagare, skall själva inbetala skatten. Om man inte betalar sin skatt, utmåtes den. En exekutor lägger beslag på (tager) pengar och andra tillhörigheter hos den, som inte vill betala skatten.

Det finns också andra skatter än inkomst- och förmögenhetsskatt, t.ex. hundskatt, bilskatt och nöjesskatt. — Biografer, teatrar, dansbanor o.s.v. måste betala en del av inkomsterna i nöjesskatt. Den tillfaller kommunen och staten.

43. TULLAR.

För många varor, som införes till Sverige från utlandet, måste betalas tull. Tullavgifterna tillfaller staten. I varje hamnstad finns tulltjänstemän. De tar upp tull och övervakar, att inga varor smugglas in i landet. Personer,

som falskeligen inför varor i landet utan att betala tull, kallas smugglare. De blir straffade, om de upptäcks.

När man fått ett paket från utlandet, måste man betala tull för innehållet. Om en person kommer resande till Sverige från utlandet, undersöker tulltjänstemännen kläder och bagage (resväskor, koffertar o.dyl.). Om man har köpt något i utlandet, får man betala tull för det. Kläder, som man har på sig, behöver man inte betala tull för.

Det är olika hög tull på olika varor. På en del varor, som inte finns i Sverige, t.ex. apelsiner, bomull och stenkol, är det låg eller ingen tull. På lyxvaror, t.ex. siden-tyger, spetsar, parfymer, är det mycket hög tull och likaså på kaffe, tobak och andra njutningsmedel.

Tullarna ger staten stora inkomster. De försvårar införsel av lyxvaror. De skyddar en del näringar, såsom jordbruk och industri. Om det är tull på spannmål, förtjänar bönderna mera. Om det är tull på industrivaror, förtjänar svenska fabriker mera.

44. HUR MAN BÖR ANVÄNDA SIN FRITID.

De flesta människor måste arbeta för att förtjäna sitt uppehälle. En stor del av dagen är därför upptagen av arbete. Men under återstoden av dagen är det fritid. Det är viktigt, att man använder sin fritid på förståndigt sätt.

Många människor har arbete inomhus. De bör på sin fritid vistas så mycket som möjligt ute i friska luften. Det är både nyttigt och roligt att göra promenader i skog och mark. Cykelåkning är också en bra motion. Man får dessutom se så mycket av naturen under en cykeltur.

Unga pojkar brukar tycka mest om att sporta. Flickor brukar också sporta nu för tiden. Att vara med i en gym-

nastikklubb är förståndigt, ty det är både nyttigt och roligt med gymnastik. Trädgårdsarbete är också en angenäm sysselsättning.

Men vi skall inte bara tänka på att sköta kroppen. Vi behöver också öka vårt vetande och söka uppbyggelse för själen. Detta kan ske genom läsning av goda böcker, genom åhörande av föredrag, gudstjänster o.s.v. — Genom tidningsläsning får vi veta, vad som händer i världen. Genom läsning av böcker kan vi lära oss mycket intressant och nyttigt. Dåliga böcker bör man inte läsa. Böcker är tyvärr dyra, men det finns bibliotek, där man kan få låna böcker.

Många människor tillbringar en stor del av sin fritid på biografier och nöjestillställningar. Men sådana nöjen kostar mycket pengar och är sämre än friluftsliv och läsning. Kortspel hör också till de dåliga nöjena, särskilt om man spelar om pengar.

Man bör använda sin fritid så, att man kommer tillbaka till arbetet utvilad och med nya krafter. Därför måste vi också se till, att vi får tillräcklig vila under fritiden. Den som är ute och roar sig om natten, kan inte sköta sitt arbete ordentligt dagen därpå.

45. MINA PLIKTER I ARBETET.

Alla människor, som har krafter till det, måste arbeta. Sjuka och gamla människor bör vila från arbete. Det är däremot inte nyttigt för en frisk och stark person att gå sysslolös. Han blir då lätt slö och missmodig. Unga människor, som går sysslolösa, lär sig lätt att bli brottslingar.

Arbetet gör oss friska och starka och skänker oss glädje. Vi skall lära oss att arbeta med lust och intresse.

Den som bara arbetar för att förtjäna pengar, känner ingen arbetsglädje. Ett väl utfört arbete skänker den största tillfredsställelsen. Den som tycker, att arbete är roligt, kan arbeta mera och bättre än den, som tycker, att det är tråkigt.

Alla människor är beroende av varandra. Vi arbetar inte bara för vår egen skull utan även för att hjälpa andra. Den gifte mannen måste arbeta för att försörja hustru och barn. Om han slarvar i sitt arbete, blir familjen lidande. Alla tillhör vi ett samhälle, där var och en har sin syssla att sköta. Om några medlemmar i samhället slarvar med sitt arbete, blir hela samhället lidande.

En arbetsgivare är beroende av hur hans arbetare fullgöra sitt arbete. Om de arbetar slarvigt och långsamt, gör han stora förluster. Det är vår plikt att arbeta så bra, vi kan. Duktiga arbetare får lättare plats och högre lön än de sämre arbetarna.

Men vi har också plikter mot våra kamrater i arbetet. Mot dem skall vi vara hjälpsamma och vänliga. Man arbetar bättre, om det råder sämja och trevnad på arbetsplatsen.

46. MINA PLIKTER I HEMMET.

Vi, som har ett hem, skall vara tacksamma för det. Det finns många föräldralösa barn, som aldrig får känna glädjen av att äga ett hem.

Våra föräldrar gör så mycket för oss. Far arbetar för att försörja oss. Mor sköter oss. Hon lagar mat, tvättar våra kläder, lagar dem o.s.v. Våra föräldrar vill uppfostra oss till goda och duktiga människor. Det kostar både pengar och arbete.

Vi får så mycket i vårt hem. Därför har vi också

plikter mot hemmet och föräldrarna. Vi kan bäst visa vår tacksamhet genom ett gott uppförande. Vi bör vara snälla, lydiga och hjälpsamma. När föräldrarna blir gamla och orkeslösa, är det barnens plikt att hjälpa dem.

När vi blir vuxna, kanske vi får ett eget hem. Då får vi plikter mot det. Mannen och hustrun skall båda arbeta för hemmets bästa. Mannen har oftast förvärvsarbete, och hustrun sköter hemmet och barnen. Om mannen försummar sitt arbete, kan han mista sin plats. Familjen får då ingenting att leva av. Om hustrun slarvar med sitt arbete, blir det ingen trevnad i hemmet.

47. FÖRENINGAR OCH FÖRENINGSLIV.

En sommar ville Hans sparka fotboll. Men han hade ingen fotboll och ingen fotbollsplan. Det fanns många andra pojkar i Strö, som också ville sparka boll. De beslöt då bilda en förening.

En kväll samlades gossarna hemma hos Sven. De valde honom till *ordförande*. Erik valdes till *sekreterare*. Han skulle skriva *protokollen*. Hans valdes till *kassör*. Han skulle ta hand om föreningens pengar. Han var så duktig att räkna. Dessa tre pojkar jämte två andra bildade föreningens *styrelse*. Styrelsen bestod alltså av fem medlemmar. En av dem valdes till vice ordförande.

Så antogs stadgar för föreningen. Så här såg de ut:

Stadgar för Strö Fotbollsklubb.

§ 1.

Föreningen, som är stiftad den 15 juni 1943, benämnes Strö Fotbollsklubb (S.F.K.).

§ 2.

Föreningens syfte är att uppmuntra fotbollssporten i Strö samt att tillhandahålla medlemmarna fotboll och fotbollsplan.

§ 3.

Inträdesavgiften är 1 kr. Medlemsavgiften är 25 öre i månaden.

§ 4.

För att bli medlem i föreningen fordras:

- 1) att vara bosatt i Strö kommun;
- 2) att hava fyllt 15 år;

§ 5.

Föreningens styrelse består av 5 medlemmar, som väljas av föreningen för en tid av två år. För varje år utses dessutom två revisorer.

Revisorerna har till uppgift att granska föreningens räkenskaper. Då en förening har sammanträde, brukar sekreteraren skriva ett protokoll över vad som beslutas. Ordföranden och två medlemmar granska (justera) protokollet och skriver sedan sina namn under detsamma. Så här kan ett protokoll se ut.

Protokoll, fört vid sammanträde av
Strö Fotbollsklubb den 5 juli 1943.

Närvarande: 25 medlemmar.

§ 1.

Att jämte ordföranden justera protokollet valdes Sven Karlsson och Nils Jönsson.

§ 2.

Föreningen anslag 25 kr. för inköp av en fotboll. Hans Fredriksson erhöll i uppdrag att inköpa en lämplig boll.

§ 3.

Föreningen beslöt enhälligt att arrendera en fotbollsplan av lantbrukare Olof Persson, Strö, för 50 kronor om året.

§ 4.

Föreningen uppdrog åt styrelsen att uppsätta målställningar och hörnflaggor.

Strö som ovan

Erik Johansson
sekreterare

Justerat:

Sven Ekström

Sven Karlsson

Nils Jönsson

ordförande

Ett föreningssammanträde ledes av en ordförande. Medlemmarna begär ordet, då de vill yttra sig (tala). Den som stör sammanträdet och ej vill lyda ordföranden, kan bli utvisad.

Då ordföranden frågar, om föreningen vill besluta något, svarar medlemmarna ja eller nej. Det förslag, som får de flesta rösterna, har antagits. Vid val av styrelseledamöter m.m. användes ofta röstsedlar. Varje röstande lämnar en sedel, på vilken han skrivit namnen på dem, som han vill välja.

En förening är en sammanslutning av människor, som vill hjälpa varandra. Konsumtions (kooperativa) föreningar, bostadsföreningar och sjukkassor kallas ekono-

miska föreningar, ty de vill hjälpa medlemmarna ekonomiskt (med pengar). Andra föreningar, såsom idrotts-, dövstum-, missions-, nykterhets-, försvarsföreningar, vill vara till nytta på annat sätt.

I vårt land finns många föreningar, som vill hjälpa de dövstumma. Föreningen till förmån för dövstumma lämnar understöd till gamla och fattiga dövstumma. Den lånar ut pengar till dövstumma, som vill köpa hus, verktyg, maskiner m.m. (Sydsvenska Dövstumföreningen lämnar sjukhjälp och begravningshjälp åt dövstumma medlemmar. Dövstumföreningen Svenske har en stor byggnad i Malmö, där dövstumma kan få billig bostad och där några äldre dövstumma bor gratis.) Dövstumföreningarna brukar ha samlingslokaler, där dövstumma kan ha fester, samkväm, spela biljard och schack, läsa tidningar o.s.v.

48. MISSNÖJE OCH FÖRNÖJSAMHET.

En del människor är ofta missnöjda. De tycker, att de inte har det så bra som andra. De anser kanske, att de får arbeta för mycket, och att de får för litet betalt. Ofta ger de andra människor skulden till att de har det svårt. Ibland säger de, att de haft otur. Men de vill inte erkänna, att det är deras egen skuld, att de har det besvärligt. Om de varit mera sparsamma och ordentliga, kunde de kanske haft det bättre.

Många människor, t.ex. dövstumma och blinda, får emellertid lida utan egen förskyllan. De måste lära sig att bära sitt lidande med tålmod. Om man är missnöjd, är det svårt att leva. Den som är nöjd, tycker, att det är roligt att leva.

Dövstumma är ofta missnöjda, därför att de inte kan

höra. De tänker kanske: »Om jag kunde höra, skulle jag få en mycket bättre plats. Jag skulle också ha mycket roligare.» Det tjänar ingenting till att tänka så. Man bara skadar sig själv. Det är bättre att tänka: »Jag är dövstum. Men jag skall visa, att jag kan göra detta lika bra som mina hörande kamrater.»

Alla människor är inte lika. En del är duktigare och får det bättre i livet. Men därför skall man inte vara avundsjuk på dem, ty de förtjänar ju att ha det bra. Andra människor har det bra utan att förtjäna det. Men jag skall inte vara avundsjuk på dem heller. Om man är avundsjuk och missnöjd, skadar man bara sig själv.

En avundsjuk människa har det tråkigt. Man skall göra sitt bästa i arbetet och försöka ordna det väl för sig. Sedan skall man vara nöjd. En förnöjsam människa sprider alltid glädje omkring sig och blir omtyckt av andra människor.

49. MISSTÄNKSAMHET.

När döva personer ser, att andra människor talar med varandra, och de inte kan avläsa, tror de ibland, att man talar illa om dem. Då blir de vid dåligt humör. Men det är inte förståndigt att vara misstänksam. Man blir då lätt nedstämd och hätsk till sinnes. En sådan människa har inte roligt och blir inte omtyckt av andra. Man bör tro gott om sina medmänniskor och vara vänlig och artig mot dem. Man blir då omtyckt och får många vänner.

Misstänksamma människor blir ofta grubblande och ibland sinnessjuka. Det är inte nyttigt att gå ensam och grubbla. Man skall se till, att man alltid har sysselsättning. Då man är ledig från arbetet, bör man vara tillsamman med sin familj och sina vänner.

Dövstumföreningarna äro till nytta för de dövstumma genom att bereda dem sysselsättning och förströelse under fritiden.

50. SKVALLER OCH FÖRTAL.

Ibland då vi är tillsammans med våra vänner, samtal vi om människor, som icke är närvarande. Vi skall då komma ihåg att tala väl om dem. Det är bättre att tala än att tala illa om sin nästa.

Många människor baktalar och beljuger sin nästa. Vi bör då försvara och urskulda nästan. Vi skall inte misstänka andra människor och tro, att de är elaka, utan vi skall tänka väl om dem och tyda allt till det bästa.

Det är fullt att hjälpa till att sprida skvaller. Då skvallret föres vidare, förvanskas det ofta mer och mer. Detta är vanligt bland dövstumma, därför att de missuppfattar teckenspråket. — Om man sprider ut osanna rykten om nästan, kan man bli åtalad för ärekränkning. Man kan då bli dömd till straff. Tidningar får inte trycka osanningar om någon människa. Då kan redaktören bli straffad.

Det finns människor, som försöker få vänner genom att osant berömma personer, som de träffar. Det kallas smicker. Det är inte vackert.

Om någon talar om något för dig i förtroende, skall du behålla det för dig själv och inte tala om det för andra.

Tala alltid sanning! Om du har gjort något orätt, skall du vara modig och tala om det. Skyll inte på andra människor!

Man skall inte försöka göra sig bättre än vad man är. Somliga berömma sig själva. Det kallas skryt. Ett ordspråk säger: »Eget beröm luktar illa».

Opålitlighet och förtal förstör förtroendet mellan människor. Men sanning och kärleksfullt överseende skapar förtroende. Om vi litar på varandra, kan vi leva gott och lyckligt tillsammans.

51. ÄRLIGHET.

Den som tager något, som tillhör andra är oärlig. Det kallas stöld. En tjuv blir föraktad av andra människor. Stöld straffas också strängt enligt landets lagar.

Att ta mindre värdefulla saker, såsom äpplen, karameller, kallas snatteri. En tjänarinna, som snattar av sin husmors syltburkar, ett affärsbiträde, som snattar karameller m.m. i affären, blir illa omtyckt och får kanske avsked. En sådan person får dåligt betyg av sin arbetsgivare.

Det förekommer ibland, att banktjänstemän, kassörer i föreningar, förmyndare m.fl., som förvaltar andras penningar, slösar bort dem. Det kallas förskingring och straffas som stöld.

Men det finns många oärliga människor, som inte kan bli straffade. — En affärsman, som säljer dåliga varor till högt pris, är inte ärlig. Han lurar sina kunder. En tjänare, som försöker göra så litet och dåligt arbete som möjligt, är inte ärlig mot sin husbonde. En arbetsgivare, som betalar sina anställda otillräckligt, är inte hederlig. Det är stöld mot samhället att inte betala sin skatt eller att deklarerera falskt.

Det är inte heller rätt att leva i överflöd och slöseri med sina pengar, ty det finns så många människor, som lider brist på det nödvändigaste, såsom mat och kläder. Om man sparar sina pengar och sätter in dem på ban-

ken, får andra människor nytta av dem. Jag kan också själv få nytta av dem, om jag blir sjuk eller kommer i svårigheter på annat sätt.

52. MOD OCH HÖGMOD.

Många faror hotar oss i livet. På gatan kan vi bli överkörda. På arbetsplatsen kan vi bli skadade av maskiner. I umgänge med andra människor kan vi bli smittade med farliga sjukdomar.

Man bör vara försiktig och skydda sig mot sådana faror. Det är dumdrigtigt att utsätta sig för onödiga faror. Den som t.ex. går ut på tunn is för nöjes skull, är dumdrigtig.

Men ibland får man ej frukta faran, t.ex. då det gäller att rädda en människas liv. Den som inte är rädd, när det gäller att hjälpa andra, är modig. Soldaten måste vara modig, då han strider mot fienden. Jag kan också visa mig modig genom att tala sanning och göra det, som är rätt, även om andra människor hånar och förföljer mig.

Många berömmar sig själva. De är högmodiga och föraktar andra människor. Den som modigt gör sin plikt, känner intet högmod. Han är i stället ödmjuk och glad, därför att han kunnat hjälpa andra och därför att han gjort det rätta.

53. SMITTA OCH INFEKTIONSSJUKDOMAR.

Om man om sommaren låter mjölken stå i värmen, surnar den snart. Detta beror därpå att små organismer (bakterier) kommer i mjölken. Dessa bakterier är mycket små. Man kan endast se dem med starka mikroskop, som förstörar 1000 gånger. — Bakterier finns överallt

i luften, på marken och i vattnet. Det finns många olika slags bakterier. En del av dem orsakar smittosamma sjukdomar hos människan, såsom mässling, kikhosta och scharlakansfeber. Smittan överföres vanligen från den ena människan till den andra. Men man kan också få smitta genom mat och dryck eller genom damm, som man inandas.

Kroppen har många skyddsmedel mot bakterierna. Om huden är hel, skyddar den mot bakterierna. Men om det finns ett sår i huden, kan bakterier komma in i kroppen och orsaka sjukdomar. Man bör därför hålla sår rena genom att tvätta dem med kokt vatten eller med ett antiseptiskt (bakteriedödande) medel, såsom salubrin, sprit, jodsprit, borsyra eller kloraminlösning. Om det har kommit bakterier i såret, blir de vanligen dödade av de vita blodkropparna. Härvid bildas det var i såret (inflammation). En sådan varhård behöver ibland öppnas. Det bör man inte göra själv utan vända sig till en läkare. Om varet sprides i kroppen, kan det bli blodförgiftning med hög feber. En sådan blodförgiftning kan leda till döden. — Till skydd mot bakterier, som inkommer i näsan och svalget, avsöndrar slemhinnorna slem (snuva).

Bakterier, som kommer in i kroppen, avsöndrar gifter (toxiner). För att skydda sig börjar kroppen snart avsöndra motgift (antitoxiner), som dödar bakterierna. En person, som en gång haft mässling, har motgift mot mässling i kroppen. Om nya mässlingsbakterier kommer in i kroppen, dödas de av motgiftet. Man kan därför inte få mässling mer än en gång.

Läkarna känner numera till mediciner, som kan döda bakterierna, sedan de kommit in i kroppen. Förr dog många människor av lunginflammation. Numera be-

handlas lunginflammation med medicin, så att den sjuke tillfrisknar efter några dagar.

Det är dock bäst att förebygga sjukdomen. Detta sker genom ett hygieniskt levnadssätt. Lämplig föda, frisk luft, sol och renlighet är de bästa skyddsmedlen mot smitta och infektionssjukdomar.

54. TUBERKULOSEN.

En av de mest utbredda och farliga smittosamma sjukdomarna i vårt land är tuberkulosen. I Sverige dör varje år 4.000 människor av denna sjukdom.

Tuberkulos hos barn uppträder ofta i körtlar (skrofler). Den kan också förekomma i lederna, i huden och andra kroppsdelar. Den vanligaste formen av tuberkulos är lungsot. Den är också den mest smittosamma formen, ty den sjuke hostar upp slem, som innehåller tuberkelbaciller. Den lungsjuke bör därför vara mycket försiktig. Han bör helst spotta i en fickflaska, som ibland kokas, så att bacillerna dödas.

Om en lungsjuk spottar på golvet, torkar slemmet och virvlar sedan upp i luften tillsamman med damm. En frisk människa, som inandas sådant damm, kan bli smittad av lungtuberkulos.

Små barn är mycket mottagliga för tuberkulos. Späda barn, som blivit smittade av tuberkulos, dör ofta av sjukdomen. Därför bör späda barn skiljas från föräldrar, som har smittosam tuberkulos.

Barn kan också få smitta genom mjölk från kor, som har tuberkulos. Man bör fördenskull alltid koka mjölken till små barn. Man kan också ge dem tuberkelfri mjölk, som säljes på särskilda flaskor.

Lungsiktiga personer vårdas bäst på sanatorier. Där

smittar de ej ner andra människor. Där får de också god vård, så att de blir friska. På sanatoriet får de sjuka ligga i friska luften flera timmar om dagen. De får god och närande mat, så att kroppen får större motståndskraft mot sjukdomen.

I större städer finns dispensärer, där obemedlade lungsjuka gratis kan bli undersökta. Dispensärerna lämnar också medicin och understöd åt de sjuka.

55. SMITTKOPPOR OCH VACCINATION.

Under 1700-talet dog varje år 5.000 människor i Sverige av smittkoppor. Det var en hemsk sjukdom. Den sjukes kropp blev betäckt med fula varblåsor (koppor). De som ej dog, blev ofta blinda eller döva och fick fula ärr efter kopporna. Sjukdomen var mycket smittosam. Men de som en gång haft sjukdomen, fick den inte omigen.

I slutet av 1700-talet upptäckte en engelsk läkare, att personer, som ympades med kokoppor (vaccin), blev oemottagliga för smittkoppor. — Man vet numera, att kroppen alstrar motgift mot de bakterier, som orsakar koppor. Enligt svensk lag skall alla barn i landet vaccineras senast det år, under vilket de fyller 6 år. Nu för tiden förekommer smittkoppor nästan aldrig i vårt land.

Man kan också bli vaccinerad mot tuberkulos. Barn, som har tuberkulösa anhöriga, unga flickor, som skall utbildas till sjuksköterskor, unga män, som skall fullgöra sin värnplikt, bör vaccineras mot tuberkulos.

56. BARNSJUKDOMAR.

En del sjukdomar förekommer mest hos barn och kallas därför barnsjukdomar.

Om späda barn får olämplig föda, kommer de att lida av näringsrubbnigar. Den bästa födan för späda barn är modersmjölken. Men ibland räcker denna inte till, och man måste då ge dem komjolk. Denna måste kokas, för att barnen inte skall bli smittade av tuberkulos och andra sjukdomar. Men genom kokningen förstöres tyvärr vitaminer, som finns i mjölken.

Om späda barn uppfödes med enbart komjolk, får de därför ofta en sjukdom, som kallas engelska sjukan. De blir då magra och bleka, och skelettet blir missbildat. Tänderna blir dåliga. För att barn inte skall få engelska sjukan, bör man ge dem litet fiskleverolja ibland. Denna innehåller nämligen både A- och D-vitamin. Då barnet blivit tre månader gammalt, kan man börja ge det en tesked sockrad apelsin- eller bärsaft varje dag. Denna innehåller C-vitamin. Vid 8 månaders ålder bör barnen börja äta passerade grönsaker, såsom potatis, morötter m.m. Dessa utröras i mjölk. Man kan också ge dem litet finhackat kött eller en tesked leverpastej. Detta motverkar blodbrist.

Större barn kan äta samma mat som föräldrarna, men man bör ej ge dem kaffe eller starkt kryddad mat under de första åren. Ej heller bör barn äta för mycket sötaker. De får då dålig aptit, och deras tänder bli ofta skadade.

Till barnsjukdomarna räknas också en del smittosamma sjukdomar, som ofta uppträder under barneåren, såsom mässling, påssjuka, röda hund, kikhosta o.s.v. En del av dessa sjukdomar får nästan alla barn, och de går i regel fort över. Barnen måste likväl skötas väl, så att ej följsjukdomar, såsom öroninflammation och lunginflammation, uppkomma. Flera smittosamma barnsjukdomar kan man ej få mer än en gång.

57. VIDSKEPELSE OCH KVACKSALVERI.

Förr i tiden var människor mycket okunniga om sjukdomars orsaker och verkningar. Man använde därför många märkvärdiga botemedel mot dem. Man trodde på trolldom och onda andar. Sådant kallas vidskepelse.

Numera förstår man bättre. Men det finns ännu många okunniga människor. Dessa blir ofta lurade av kvacksalvare, som låtsas, att de kan bota sjukdomar. Dessa kvacksalvare förstår själva ingenting om kroppens byggnad och om sjukdomarnas orsaker och botemedel. Deras »mediciner» består av onyttiga och värdelösa saker, som de säljer till högt pris.

Man skall därför aldrig vända sig till en kvacksalvare, då man är sjuk, utan till en läkare. Den som går till en kvacksalvare, får betala mycket pengar till ingen nytta. Under tiden försvåras hans sjukdom. Då han till sist kommer till en riktig läkare, har sjukdomen förvärrats, så att den kanske inte går att bota.

58. YRKESVAL.

Alla människor bör arbeta för att försörja sig. I vårt land råder näringsfrihet, vilket innebär, att varje svensk (man eller kvinna) får försörja sig genom vilket yrke, han själv vill.

Det gäller för de unga att välja ett lämpligt yrke. Sedan får de utbilda sig i (lära sig) detta antingen på särskilda yrkesskolor eller hos någon yrkesman (hantverkare, fabrikör, affärsman o.s.v.)

Alla yrken lämpar sig ej för dövtumma. En dövtum passar inte så bra till kontorsarbete eller som affärsman. Han kan inte telefonera och har svårt att meddela sig med kunderna. Chaufför kan en dövtum inte bli, ty döv-

stumma kan inte få körkort. Det är också svårt för dövstumma att välja sådana yrken, som fordrar högre skolbildning (realexamen, studentexamen).

Till hantverkare passar de dövstumma i regel bra. De vanligaste yrkena för dövstumma är snickeri, skomakeri, skrädderi och jordbruksarbete. Men en dövstum kan också passa bra som bokbindare, målare, järnarbetare o.s.v. Flickorna kan ägna sig åt husligt arbete, sömnad, vävnad m.m. Många dövstumma är fabriksarbetare.

Det är svårt att välja yrke. Man bör först tänka på att ägna sig åt ett yrke, som man har lust till (tycker om) och som man duger till. Man bör också välja ett yrke, där man inte behöver vara arbetslös, ty då är allt besvär och all kostnad med utbildningen till ingen nytta.

När man bestämt sig för ett yrke, bör man hålla fast vid det och inte byta yrke i onödan. Även om det är svårt till en början, kan det kanske gå bättre längre fram, och man börjar då trivas med sitt arbete.

En del dövstumma går omkring och säljer tidningar och böcker. Folk vill inte ha deras skrifter, men de köper av dem, därför att de tycker, att det är synd om dem. Sådana dövstumma liknar luffare och tiggare. Det är hederligare att försörja sig genom nyttigt arbete.

59. DÖVSTUMPRÄST OCH DÖVSTUMKONSULENT.

För de vuxna dövstummas omvårdnad är landet indelat i fem distrikt. Inom varje distrikt finns en dövstumpräst och en dövstumkonsulent. Jag bor i distrikt, som omfattar

Dövstumprästen håller gudstjänster för de dövstumma. Han reser därför omkring inom distriktet. De dövstumma erhåller på förhand meddelande om var gudstjänsterna

skall hållas. (De dövstummas kyrkoblad.) Dövstumprästen utför också andra kyrkliga förrättningar för de dövstumma, såsom dop, vigsel och jordfästning. Han meddelar också konfirmationsundervisning vid dövstumskolorna och håller gudstjänst där ibland. Dövstumprästen brukar också besöka de dövstumma i hemmen för att trösta dem, som är sjuka, och för att råda och hjälpa dem, som har det svårt på annat sätt. Dövstumprästen för förteckning över alla dövstumma inom distriktet och gör där anteckningar om födelse, dop, lysning, vigsel, död, begravning m.m.

Också dövstumkonsulenten reser omkring inom sitt distrikt för att hjälpa de dövstumma. Han råder dem, då de skall välja yrke, och hjälper dem att få yrkesutbildning. Han skaffar dem arbete, hjälper dem att köpa verktyg, maskiner och arbetsmaterial (läder, tyg, virke m.m.) Han förmedlar försäljning av färdiga alster. Han hjälper dem att skriva ansökningar och andra handlingar (reverser, köpebrev, deklarationer m.m.) Han tjänstgör som tolk för dövstumma vid domstol. Han bevakar de dövstummas intressen hos arbetsgivare och myndigheter. Han medlar i tvister mellan dövstumma. Han biträder de dövstumma, då de skall söka läkare, då de skall intagas på sjukhus och andra vårdanstalter. Han besöker dövstumsföreningarnas sammanträden, håller föredrag för dövstumma, hjälper dem att ordna studiecirklar och mycket annat.

60. JORDBRUK.

Jordbruket sysselsätter i Sverige omkring en tredjedel av befolkningen. Det bedrivs mycket olika i skilda delar av landet. I Norrland hör till en lantgård ofta stora betes-

marker och skogar. Här förekommer huvudsakligen boskapsskötsel och skogsarbete. I Skåne består gårdarna ofta helt av odlad jord. På åkrarna odlar man här sockerbetor och andra växter, som lönar sig bra, men som kräver noggrann skötsel. Djuruppfödningen (t.ex. av svin) bedrivs på sina ställen i stor skala med hjälp av importerat foder.

De flesta jordbrukare i vårt land har blott små jordlotter. Dessa småbönder konsumerar i regel själva det mesta, som frambringas på deras gårdar. Det är de större lantegendomarna, som framställer jordbruksprodukter till avsalu. Det större jordbruket skötes numera till stor del med maskiner och fordrar därför inte så mycket folk i arbetet som förr. De mindre jordbrukarna börjar alltmer sluta sig tillsamman i föreningar för att kunna köpa dyrare maskiner och jordbruksredskap.

Under de senaste åren har det varit mycket svårt att få arbetare till jordbruket. Folket från landet flyttar gärna till städerna. Det är bekvämare att bo i staden än på landet. Arbetarna kan ofta få högre lön vid fabriker i staden än som jordbruksarbetare. Många tycker om de nöjen och förströelser, som finns i staden.

Man bör dock komma ihåg, att arbetet inom jordbruket är friskt och hälsosamt. Det är också omväxlande och intressant. Umgänget med växter och djur är en glädjekälla för den duglige lantbrukaren. Årstidernas växlingar och skiftningarna i väderleken uppleves med intresse och spänning, ty vädret betyder mycket för grödan och skörden.

Det är särskilt ont om kvinnlig arbetskraft på landet. Många flickor från landet flyttar gärna till stan. Det beror nog därpå, att kvinnorna i lantbrukarhemmen ofta får arbeta så hårt. De får sköta hushållet och barnen.

Men de måste också hjälpa till vid skötseln av djuren: mjölka korna, passa grisarna och hönsen. Ofta måste de hjälpa till med skördearbete o.dyl. ute på åkrarna. Ibland har de mycket arbete med slakt, konservering o.s.v. Många kvinnor sysslar dessutom med hemslöjd, såsom vävning, stickning och sömnad. — Man har under de senaste åren gjort mycket för att underlätta kvinnornas arbete i jordbrukarhemmen. Man gör bostäderna bekvämare med vattenledning, avlopp och värmeledning. Förbättrad samfärdslinje genom järnvägar och bussar gör det lättare för lantbefolkningen att komma till stan för att sälja och köpa varor. Nya, välförsedda affärer på landsbygden underlättar också arbetet för kvinnorna i lant-hushållen. Telefon och radio bidrager till att minska isoleringen och »tråkigheten på landsbygden».

Men den nya tiden ställer också större krav på arbetarna inom jordbruket. Förr i tiden behövde en jordbruksarbetare framför allt ha goda kroppskrafter. Numera måste han dessutom vara händig och aktsam, så att han kan sköta de olika maskiner, som användas i jordbruket. Den som självständigt skall sköta ett jordbruk, måste dessutom ha goda insikter i jordens, växternas och husdjurens skötsel m.m. Bäst lämpade för jordbruksarbete är i regel de, som vuxit upp på landet.

Vid de större jordbruken är arbetet ofta fördelat, så att några arbetar ute på åkrarna (drängar, dagsverkare), andra i ladugård och stall (ryktare, kreatursskötare, maskinmjölkare, stalldrängar m.fl.)

Lönerna vid jordbruket bestämmes numera ofta genom kollektivavtal, d.v.s. arbetarnas föreningar väljer ombudsmän, som underhandlar med arbetsgivarna om avlöning m.m. — För att få avtalsenlig lön fordras att ha fyllt 18 år och ha god kroppsstyrka. För att bli dräng

fordras ingen utbildning. Men rättare, ladugårdsskötare, svinskötare m.fl. måste ha gått igenom en kurs vid en lantbruksskola.

Lönen inom jordbruket är numera helt kontant. Arbetstiden per dag skall enligt lag vara i genomsnitt 8 timmar för utearbetare och något mer för djurskötare.

Många personer försörjer sig helt eller delvis på jordbrukets binärningar. Dit räknas höns-, kanin-, pälsdjurs- och biskötsel. För att dessa sysselsättningar skall löna sig, fordras stor yrkeskunnighet och omtänksamhet.

61. HUSLIGT ARBETE.

De flesta kvinnor måste förr eller senare syssla med husligt arbete. Därför bör alla flickor utbilda sig i matlagning, städning, tvätt, barnavård och andra husliga sysslor. Det skadar inte heller att pojkar får lära sig lite enklare matlagning och klädvård. Det kan många gånger vara bra att själv kunna stoppa en strumpa eller sy i en knapp.

De kvinnor, som gifter sig och helt ägnar sig åt att sköta ett hem, måste vara kunniga i många olika slags arbeten. Det är av vikt, att en husmor förstår att ordna arbetet förståndigt och att hon lyckas väl, ty därigenom skapas trivsel för hela familjen. Barnens hälsa och uppfostran främjas av ordning, renlighet och arbetsglädje i hemmet. Den omtanke, som husmodern nedlägger på matlagning, inköp av matvaror o.s.v. har stor betydelse för familjens hälsa och ekonomi. Noggrann skötsel av familjens kläder sparar mycket pengar.

Förr i tiden fick flickorna lära sig husliga sysslor i hemmen. Nu tar skolan så stor del av barnens tid, att

de inte har tid till så mycket arbete i hemmet. Alla hem kan inte heller ge de unga en god kunskap i ett hems skötsel. Därför anser man numera, att skolan, särskilt fortsättningsskolan, skall ge flickorna utbildning i hemkunskap (barnavård, barnuppfostran, hemmets ekonomi, heminredning, näringslära m.m.) och husligt arbete (matlagning, tvätt, sömnad m.m.).

Unga flickor, som är kunniga i husligt arbete, kan lätt få plats som hembiträden. Det är alltid stor brist på dugliga hembiträden. Och dessa kan få goda löner numera. Arbetstiden är bestämd enligt lag (hembiträdeslagen). Däri stadgas bl.a., att arbetstiden för dagen skall sluta senast klockan 19. Hembiträdet skall ha ledigt minst var tredje söndag samt en vardag i veckan efter klockan 14. Helgdagsledigheten kan också ordnas så, att hembiträdet får ledigt varannan helgdag efter klockan 13. Det finns också bestämmelser om hembiträdes rättigheter vid sjukdom, om anställning och uppsägning m.m.

Andra yrken, som kan räknas till husligt arbete, är barnsköterskans och hemsystemens. Dessa får i regel större löner än hembiträden, men yrkena kräver särskild utbildning.

62. INDUSTRIARBETE.

Förr i tiden tillverkades kläder, möbler, husgeråd m.m. av hantverkare. Numera framställs flertalet varor på fabrik. Industrivarorna blir billigare och ibland också bättre än de, som tillverkas för hand. Förbrukningen av varor är numera så stor, att det inte skulle gå att tillverka allt för hand.

Arbetet inom industrien är mycket skiftande. En del arbete är tungt, annat är lättare. En del arbete fordrar stor skicklighet och gott handlag. Annat industriarbete kan utföras av vem som helst. Det finns industriarbete,

som fordrar god syn, annat fordrar god hörsel. Därför finns det också plats inom industrien för människor med olika anlag och fallenhet.

Man kan uppdelat industrien i följande tio huvudgrupper: metallindustri, jord- och stenindustri, träindustri, pappersindustri, livsmedelsindustri, textilindustri, läder-, hår- och gummiindustri, kemisk-teknisk industri samt kraft-, belysnings- och vattenverk.

Inom var och en av dessa grupper finns en mängd olika företag och inom varje företag en mångfald olika yrken och sysselsättningar.

Till en början använde man huvudsakligen ångmaskiner att driva maskinerna. Numera har elektriciteten fått allt större betydelse som drivkraft. — Den elektriska motorn kan användas även inom mindre företag och hos hantverkare.

Maskinerna utför på större fabriker allt tungt arbete med lastning, lossning, transport och bearbetning av materialet. Därför är det inte nödvändigt att alla industriarbetare har så stor kroppsstyrka. Även kroppsligt svagare personer kan användas till arbete inom industrien.

Inom en fabrik får varje arbetare endast utföra en detalj av arbetet. Så är det inte inom hantverket. Inom beställningsskrädderiet utför en hantverkare ofta hela arbetet från början till slut: måttagning, tillskärning, sömnad och pressning. I en konfektionsfabrik är arbetet fördelat, så att en arbetare endast sysslar med tillskärning, en annan syr en söm på byxorna, en tredje syr en annan söm, en fjärde arbetare syr knapphål, en femte syr i knappar, en sjätte pressar o.s.v. På så sätt passerar kostymen 80 eller 90 arbetare, innan den blir färdig. Därigenom att varje arbetare endast utför en detalj av arbetet — eller ett tempo, som det också kallas — kan han uppdriva sin skicklighet och sin ar-

betstakt ännu mer, än om han skulle syssla med flera olika detaljer. Men det är viktigt, att varje arbetare hinner med att utföra sin del av arbetet lika fort som de andra arbetarna, ty annars skulle det lätt bli stockningar: halvfärdiga plagg skulle samlas på ett ställe hos den långsamme, medan andra arbetare skulle stå sysslolösa och vänta på arbete. — Ofta är det maskinerna, som bestämmer arbetstakten. Dessa går i jämn takt och för fram arbetsstyckena med jämna mellanrum. Arbetaren måste då passa noga på maskinerna och arbeta lika fort som de.

Tempoarbetet är ofta mycket lätt att lära sig. Det är naturligtvis lättare att bara sy en söm på en kostym, än att sy hela kostymen. Maskinerna underlättar tempoarbetet. En maskin syr t.ex. knapphål så fina att en mycket skicklig skräddare inte kan göra det bättre. Därför är det ofta inte nödvändigt med någon längre yrkesutbildning för att bli en duktig tempoarbetare. — Men även inom industrierna kräves det yrkesskickligt folk, och dessa får då ofta mera betalt än tempoarbetarna. Tillskärarna på en konfektionsfabrik måste ha god blick och säker hand. Likaså måste en person, som skall avsyna det färdiga arbetet, vara särskilt skicklig och noggrann.

Inom konfektionsindustrin behövs således både tempoarbetare och yrkesutbildade arbetare. Detsamma gäller också andra slags industrier. — Inom metallindustrien finns många tempoarbetare, som endast ha att placera arbetsstyckena i maskinerna. Men för att bygga upp och reparera de invecklade maskinerna fordras särskilda verktygsarbetare, som måste ha grundlig yrkesutbildning. — Inom ett bageri arbetar många tempoarbetare, som kanske endast har att förse utbakningsmaskinerna med deg och ugnarna med limpor och bullar. Ugnarna sköter sedan bakningen automatiskt. Men den, som skall

blanda till degen, måste vara yrkesskicklig. Han måste förstå sig på olika sorters mjöl och veta, hur mycket jäst, socker m.m., som skall tillsättas.

Jämte tempoarbetare och yrkesutbildade arbetare selsätts inom industrien s.k. diversearbetare. Dessa är ett slags grovarbetare (hantlangare), som sysslar med transporter, lagerarbete o.s.v.

Tempoarbetet är mycket enformigt. Men arbetarna tycker ofta om tempoarbetet. Det är nämligen mindre tröttnande än arbete, som fordrar omtanke och självständigt handlande. De få handgrepp, som ingår i tempoarbetet övas så mycket, att det till sist går av sig självt — automatiskt, som man säger. Samtidigt ökas skicklighet och arbetstakt. Detta skänker arbetaren tillfredsställelse. Får han dessutom större inkomst, därför att han hinner mera, är detta också en anledning till att han trivs med sitt arbete. Ofta kan tempoarbetaren under sitt arbete tänka på andra ting, såsom hemmet, sin hobby, höra på musik o.s.v. Han kan t.o.m. prata med sina arbetskamrater utan att arbetet går sämre eller långsammare. Men det går inte bra för dövtumma att stå och teckna med sina arbetskamrater.

När ungdomar under 18 år tar anställning inom industrien skall de lämna en s.k. intygsbok. Den innehåller namn, födelseår och födelsedag, intyg om genomgången folkskole- och fortsättningsskolekurs. Ofta skall det också finnas läkarintyg, som visar, att den unge icke lider av svaghet eller bristande kroppsutveckling.

Arbetstiden inom industrien är i regel 8 timmar pr dygn eller 48 timmar pr vecka. Övertidsarbete mot särskild ersättning får förekomma men ej mer än 48 timmar på 4 veckor och 200 timmar under ett kalenderår. Personer under 18 år får inte arbeta på övertid. Arbete i nattsift (mellan kl. 22 och 5) är förbjudet för ungdom (under 18

år) och för kvinnor. — Det finns vidare bestämmelser om skyddsanordningar på maskiner, om belysning, luftväxling, uppvärmning av arbetslokaler m.m. En särskild lag stadgar semester för arbetare.

Inom industrien bestämmes lönerna i regel genom avtal mellan arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer (föreningar). I dessa avtal fastställs lägsta timlönerna för de olika slagen av arbetare. En lärling får mindre, en färdig arbetare mera i timlön. En arbetare, som varit anställd t.ex. 5 år, får kanske mera i timlön än en arbetare, som är nyanställd. En yrkesutbildad arbetare kanske får högre timlön än en arbetare utan utbildning.

Utom timlön har de flesta arbetare också lön enligt ackord, d.v.s. varje arbetare får betalt efter hur mycket arbete han hinner med. Den, som arbetar långsamt, får mindre betalt än den, som arbetar fort.

Ofta har man gruppäckord. Det betyder, att flera arbetare tillsammans (en grupp) får betalt efter ackord. Kamraterna i arbetet ser då till, att ingen står och latar sig.

63. HANTVERK.

På grund av industriens utveckling har hantverket trängts tillbaka. Kraven på hantverkarnas yrkesskicklighet har också blivit större, ty industrivarorna är ofta av god kvalitet och dessutom billiga. En hantverksvara blir alltid dyrare än en fabriksvara. Därför måste hantverkarna utföra ett ännu bättre arbete än fabriken. — Detta har delvis lyckats inom *skrädderiet*. Visserligen är de kläder, som numera tillverkas inom konfektionsindustrien av mycket god kvalitet, såväl ifråga om material som passform. Men det finns många människor, som vill ha kläder sydda efter mått. Deras kroppsbyggnad kanske avviker från det normala (t.ex. ifråga om armarnas och

benens längd eller midjans tjocklek), så att det är svårt för dem att få konfektionssydda kläder att passa. Sömliga vill också ha tyg och tillbehör av bättre kvalitet än vad som finns i de fabriksstydda plaggen.

För att kunna tillfredsställa dessa fordrande kunder måste skräddaren vara mycket yrkesskicklig. Han får ha god smak (förstå vad som är vackert och fult). Han bör kunna se och bedöma bristerna i kundens kroppsbyggnad, och sedan bör han genom en skicklig tillskärning och bearbetning av tyg och andra tillbehör få kläderna att sitta väl. Han bör följa med modernas utveckling och ändå kunna anpassa sig efter de olika kundernas smak och önsksningar.

För att bli en duktig skräddare fordras anlag för yrket och dessutom en lång yrkesutbildning, ända upp till 5 å 6 år. — En duktig skräddare har alltid lätt att få arbete och god lön.

Inom herrskrädderiet sysselsätts också en del kvinnliga arbetare som väst- och byxömmerskor. Dessa ha ofta ej någon längre yrkesutbildning.

De flesta *sömmerskor* arbetar vid damskrädderier, där man syr kappor, dräkter och klänningar. Här fordras det både smak och yrkesskicklighet för att lyckas väl, ty även här måste skrädderiet tävla med konfektionsindustrien. En modeateljé, som »kommer i ropet» (blir känd och får många kunder) kan tjäna mycket pengar. Mindre syateljéer och hemsömmerskor (som hjälper till med sömnad i hemmen) får inte så stora förtjänster.

Inom snickaryrket finns många olika grenar. Den yrkeskunnige *möbelsnickaren* kan finna arbete inom såväl industrien som hantverket. Den som skall arbeta mera självständigt som möbelsnickare, bör äga god smak och kunskap om olika möbelstilar jämte förmåga att göra enklare ritningar till möbler. Ofta är de anvis-

ningar, som kunderna ger, ofullständiga och det gäller för möbelsnickaren att självständigt kunna utforma kundernas önsksningar. Möbelsnickaren bör vidare vara kunnig i olika metoder för ytbehandling av möblerna. Och någon kunskap i modern heminredning skadar inte, så att han kan stå kunderna till tjänst med god rådg. För att starta affär inom möbelbranschen fordras emellertid ganska mycket pengar (kapital).

En del snickare kan få anställning som *modellsnickare* vid metallgjuterier. Här får de tillverka modeller i trä av maskindelar. Man tar sedan avtryck av dessa modeller i sand, av vilken sedan gjutformarna framställes.

Inom *byggnadsverksamheten* arbetar många snickare. De är ofta ganska väl avlönade, men de måste kunna arbeta raskt, ty det brukar gå fort undan, då man bygger hus nu för tiden. Under vissa tider av året får byggnadsarbetarna ofta gå arbetslösa. — Numera framställes mycket trähus och inredningar (skåp, diskbänkar m.m.) vid fabriker. Här finns också platser för yrkeskunniga träarbetare.

Inom *skomakeriet* har tillverkningen av skodon nästan helt upphört. Det är endast en och annan skomakare, som tillverkar skor nu för tiden, och i så fall är det ofta fråga om specialarbeten, såsom ortopediska skor, skor med hälftöslägg o.d. för sjuka personer. Annars tillverkas skor numera helt och hållet på fabrik. Skomakarna sysslar endast med reparationer. För att bli skomakaremästare fordras naturligtvis främst yrkeskunnighet samt något kapital för inköp av nödiga verktyg och maskiner. Men kostnaderna härför är ej så stora, att de bör avskräcka den, som i övrigt är duglig i yrket, att skaffa sig en egen verkstad. Ofta kan lån erhållas för detta ändamål. För en samvetsgrann och punktlig hantverkare ger yrket en god och säker inkomst. Skulle gum-

misulor bli mera vanliga, är det möjligt, att förtjänsten på skolgång kommer att minska. — En del skomakare kan få anställning vid kronans verkstäder, där militärskodon repareras. Andra skomakare kan finna sysselsättning inom skindustrier.

Inom *verkstadsindustrien* kan många *yrkesutbildade metallarbetare* få plats. Till verkstadsindustrien räknas fabriker för tillverkning av maskiner, vapen, cyklar, bilar, flygmaskiner, separatorer, dammsugare m.m. Yrkesutbildning kräves sålunda för s.k. *bänk- och maskinarbetare*. En bänkarbetare arbetar huvudsakligen som filare. Maskinarbetarna är sysselsatta vid borr-, svarv-, hyvel- och fräsmaskiner. En sådan arbetare måste behärska den moderna mättekniken för att kunna kontrollera arbetsstyckenas storlek, vilken för finare maskiner måste bestämmas mycket noggrant. (Ofta mätas 100-delar och 1.000-delar av en mm.) En sådan arbetare måste också kunna tillverka ett föremål direkt efter en ritning. För den skull måste han också vara kunnig i maskinritning. Vidare bör han känna till olika metaller, deras hårdhet och övriga egenskaper.

Smederna vid fabriker och verkstäder kan också räknas till hantverkare, ty deras arbete sker till stor del med händerna, och för att bli en duktig smed fordras en lång utbildning. Han får lära sig bearbeta järnet vid ässjan och städet. Att smida för hand är ganska tungt. En smed bör därför vara stark. Vidare får han lära sig böja, sträcka och slå hål i järnet och att svetsa tillsammans järnstycken på olika sätt.

Metallarbetare kan erhålla yrkesutbildning vid särskilda yrkesskolor. Ibland har industrierna anordnat s.k. verkstadsskolor, där utbildning ges av skickliga fackmän.

Den yrkesutbildade verkstadsarbetaren får högre lön och har i regel lättare att få plats än tempoarbetaren.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.		Sid.
1. På museum	3	27. Hur man mäter och väger varor	27
2. Betydelsen av frisk luft	4	28. Kroppsvård	28
3. Betydelsen av sport och kroppsrorelse	4	29. Njutningsmedel	29
4. Lyten	5	30. Klocka, timglas och solur	30
5. När man möter en god vän på gatan	6	31. Elektriska apparater i hem och hushåll	31
6. En pratstund	7	32. Hövlighet och bordsskick	32
7. Kalle och Åke träffas	7	33. Om fotografering	33
8. En herre söker Gunnys far	8	34. Pension	34
9. Gunny går på visit hos tant Rut	9	35. Försäkringar	35
10. Hos skräddaren	10	36. Fattigvård och ålderdomshem	36
11. I skoaffären	11	37. Arbetslöshet och arbetslöshetshjälp	36
12. På torget	12	38. Brott och straff	37
13. Söka läkare	13	39. Domare och domstolar	38
14. Besök hos en läkare	14	40. Fängelser och uppfostringsanstalter	39
15. Några sjukdomsorsaker	16	41. Trafikregler	40
16. Besök hos sjuka	17	42. Deklaration och skatter	42
17. Tilltalsord och titlar	17	43. Tullar	43
18. Ett bröllop	18	44. Hur man bör använda sin fritid	44
19. Ett barndop	19	45. Mina plikter i arbetet	45
20. En begravning	20	46. Mina plikter i hemmet	46
21. Husbonde och tjänare	20	47. Föreningar och föreningsliv	47
22. Brev till olika personer och myndigheter	21	48. Missnöje och förnöjsamhet	50
23. Hyresvärd och hyresgäst	23	49. Missständsamhet	51
24. Flyttning	24		
25. Kommunikationstabellen	25		
26. Auktion	26		

Sid.

50. Skvaller och förtal	52
51. Ärlighet	53
52. Mod och högmöd	54
53. Smitta och infektionssjukdomar	54
54. Tuberkulosen	56
55. Smittkoppor och vaccination	57
56. Barnsjukdomar	57

Sid.

57. Vidskepelse och kvacksalveri	59
58. Yrkesval	59
59. Dövstumpräst och dövstumkonsulent	60
60. Jordbruk	61
61. Husligt arbete	64
62. Industriarbete	65
63. Hantverk	69